

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
GYULAFEHÉRVÁR (VÁR.)
Telefon szám 16.

Felelős szerkesztő: **SOÓTHY GYULA.**
LAPTULAJDONOS
AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre — — — — — 8 kor
Félévre — — — — — 4 „
Negyedévre — — — — — 2 „
MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Erdély zászlóbontása. Katholikus nagygyűlés Brassóban.

Brassó, 1914. január 18.

Szombaton este, az esti áhitat végeztével a brassói harangok félórán át ünnepélyesen zugtak, bongtak. A megkondukt harangok ércnyelve azt hirdette, hogy holnap jelentős, nagy napra virradunk, mert holnap veszi kezdetét az erdélyi katolikusság nagyszerű manifesztációja, az első erdélyi katolikus nagygyűlés. Holnap együtt fogjuk látni hazánk katolikus világának sok kiválóságát, szókimondó, bátor rettenthetlen hitvallóit, akik százaknak és ezreknek kiáltják oda, hogy a kies, vadregényes Erdélyt is mindenfelől sötét vérszek környékezik. Holnap hivatott és avatott ajkáról fogjuk hallani, hogy a már-már eleséssel fenyegető gazdasági bajainkon kívül még sokkal nagyobb baj is fenyeget, mert a kor szelleme kikezde már az ősi keresztény erkölcsöket is. Holnaptól kezdve a 300.000 tagot számláló Katolikus Népszövetség hozza közénk mindent átható erejét s nagy erkölcsi hatalmát s állítja azt itt, édes hazánk e ragyogó gyöngyébe, Brassóban, a katolikus társadalom szolgálatába. Ily gondolatoktól elteleten vártuk a nagy nap felviradtát . . .

Első nap.

(Vasárnap, jan. 18.)

Ünnepélyes Veni Sancte.)

A három napra tervezett erdélyi katolikus nagygyűlés a plebánia templomban délelőtt 9 órakor tartott ünnepélyes Veni Sancte-val kezdődött. Az ünnepélyes nagymisést sub infula Zomora Dániel pápai praelátus; kanonok püspökhelyettes pontifikálta fényes asszisztencia mellett. Asszisztáltak: Waldenburg Hohenlohe Károly Egon herceg, nagyszobeni dekán-főesperes, Meisel József apát-plebános, Balázs András dr. tordai főesperes, Noszkó Béla besztercei esperes-plebános, Balogh József és Wasylkiewicz Viktor dr. főgimnáziumi tanárok, Pálfi János hittanár, Salaty, Rill és Filöp helybeli káplánok. A nagy templom a zord,

zimankós idő dacára zsufolásig megtelt áhitatos közönséggel. Szent mise alatt az egyházi énekhar Vavrincez Mór Pastoral-miséjét adta elő, precizen, a városi zenekar kíséréte mellett. Gradualéra és Offertoriumra Krizbacher Károly művét énekelte izléssel Verzár Kálmán orgonakíséret mellett. A karokat Stadler József egyházi karnagy vezényelte a megszokott avatottsággal ugyanő szolgáltatva a művészi orgonajátékot is. Szent mise után sűrű tömegekben gomolygott a hívők serege a városi Vigadó felé, s még a kezdetre kitűzött idő előtt megtöltötte annak minden zegét-zugát.

Első diszgyűlés.

A Vigadó képe.

Soha még annyi embert az öreg Vigadó hatalmas, nagy terme nem látott, mint amennyi ma. Soha még ilyen ragyogóan színes képet sem mutatott mint ma. A színpad háttere piros, fehér, zöld és fehér sárga színű drapériákkal zászlókkal volt izléselesen ékesítve. A háttér közepében ott pompázott az apostoli magyar királynak és Szentséges Atyánknak képe. A díszes elnöki asztalnál ült kegyelmes püspök urunknak nevében és megbízatásából Zomora Dániel pápai praelátus, püspöki helynök ur, jobbra és balra tőle Vajna Gábor dr. brassói egyházi főgondnok és Ernszt Sándor dr., a Katolikus Népszövetség országos igazgatója. Az elnöki asztal körül ültek még: Waldenburg Hohenlohe Károly Egon herceg, főesperes, Meisel József brassói apát-plebános, Kállay Ubul orsz. képviselő, Krüger Aladár dr. ügyvéd, Vass József dr., pápai kamarás, igazgató, Haller István és Huszár Károly orsz. képviselők a központ kiküldöttjei, Künnle Tivadar dr., sepsiszentgyörgyi ügyvéd, P. Simon Jenő a Ferenc-József R. L. exminister provincialis, Pavelka Ernő dr., hitközségi gondnok, a főesperesek, a nagygyűlés jegyzői, a hírlapírók.

A ragyogóan kivilágított terem fel-emelő képet nyújtott. A tágas földszint-

nek minden talpalatnyi helyét elfoglalta az ülő és álló hívek színes sokasága. Hölgyek, férfiak, mindkét nembeli ifjak, méltóságos urak és kérges tenyerű napszámók, mind-mind az őszinte lelkesedés tüzevel szemökben. Ideírjuk azoknak az ismertebb nevű egyházi és világitendü uraknak hevenyszett névsorát, úgy amint azt a hatalmas, nagy tömegeből sikerült kiszemelniük. Bizonyára sokan, nagyon sokan maradtak ki e névsorból, akiket nem sikerült észrevenniük. Jelen voltak: Schnell Károly dr. brassói polgármester, Szabó György, esperes, Takó János, főesperes, Oláh Dániel, főesperes, Koncz István, ny. esperes, Bálinth György főg. tanár. Asbóth Viktor, főg. tanár, Eröss József, fiev. igazgató, Tóth Balázs főg. tanár, Székely Károly esperes, Kőnczei Benedek árvaszéki ülnök, Antalfy Károly plebános, Bagoly Mihály esperes, Biró Ferenc plebános, Miklós István, esperes, Péterffy Béla káplán, Korbuly Ignác plebános, Nagy Béla plebános, Dobordán Károly esperes, Fáró Simon esperes, Bálinth Lajos, főesperes, P. Gábor Mihály h. zárdafőnök, Fr. Veszprémi Konrád szent Ferenc-rendi tanító, Anda Géza pleb., Hermann Antal dr. kir. ped. igazgató, Rész János fiev. int. igazgató, Csipák Lajos dr. főgimn. tanár, Bodosi Lajos ny. főgimn. tanár, Kiss Dénes plebános, Lánczy Gyula ny. p. ü. felügyelő, Buszek László p. ü. főbiztos, Zakariás János dr. ügyvéd, Simony Gerő keresk. tanácsos, Ágoston Lajos főgimn. igazgató, Semsey Aladár vármegyei főjegyző, Ferentheil Henrik lovag, főgimn. igazgató, Kőlcze Károly dr. ügyvéd, Zsigmond György főgimn. tanár, Jüttner Kálmár főmérnök, az áll. épít. hiv. főnöke, Lázár Lajos állomásfőnök, P. Csizsér Bonaventura zárdafőnök, P. Kristó Xavér h. zárdafőnök, Knörr Ferenc dr. kir. ügyész, Wellmann Samu kir. ügyész, gróf Logothetti Oreszt dr. főispáni titkár, Lukács Ferenc p. ü. titkár, Szentandrásy Antal p. ü. tanácsos, Gyáriás István dr. főgimn. tanár, Szélyes Dénes szsz. tanácsos, fő-

Oberbauer A. Utóda Budapest, IV. Váci-utca 41.
A legjobb hírnévnek örvendő és legrégebb egyházi szerek, ruhák, zászlók. stb. gyára. — Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

gimm. tanár, Domby Lajos főgimm. tanár, Dózsa János kir. tan. szakisk. igazgató, Blecha Ödön dr. ügyvéd, Fiala Oszkár számvevősi főnök, Kopanits Ödön ny. póstaíró, Elekes Andor törv. bír., Gáspár Bogdán kir. járásbíró, Huguák Tádé p. ü. titkár, Farkas József p. ü. biztos, Hajkó László főgimm. tanár, Haluskay Vilmos nagyiparos, Pintér Gábor dr. kir. tan., tanfelügyelő, Rigetti Károly p. ü. tanácsos, Balogh Elek p. ü. titkár, Balogh József dr. ügyvéd, Balog József főgimm. tanár, Halász Gyula főreáliskolai tanár, Kolozsvári Béla főgimm. tanár, Tompa Kálmán erdőfőmérnök, Orlovsky Gyula városi erdőmester, azonkívül egy vidéki mint helybeli elemi és középiskolák tanító- és tanárai közül sokan, több lelkes és káplán és a soroknak szinte beláthatatlan tömege. A karzaton előkelő, díszes hölgyközönség foglalt helyett, közöttük sorjában, szép szerényen a helybeli zárda nővérei.

Akik nem fértek el a földszinten és erkélyen a belépőkben szorongtak, sőt sokan szorultak ki a lépcsőházakba is. A rend pompás, példás volt, egyetlen egy disszonáns hang sem zavarta meg azt a gyönyörű összhangot, a melynek jegyében az első ülés lefolyt.

Pontban 11 órakor Meisel József apátplebános lépett a közönség elé s szívének forró érzületével üdvözölte a központnak kiküldöttéit, Zomora Dániel praelátus urat, mint a Kegyelmes főpásztor helyettesét, városunk érdemes polgármesterét és mindazokat, akik ide eljöttek, hogy a keresztény szeretetben és a szent kereszt jegyében egyesüljenek és tömörüljenek. Felkéri a praelátus urat és Vajna Gábor dr. főgondnok urat az elnöki szék elfoglalására, majd jegyzőül felkéri Zsigmond György tanárt, Kölze Károly dr. és Matheovits Ferenc dr. ügyvédek, egyben indítványozza, hogy kezdjék nagygyűlésünket nemzetünk énekes imádságával.

Ekkor a tömeg felállt és ezeryni ajkáról mint vihar zúgása fenségesen, megdöbbentően és büszkén hangzottak el az: „Is-

ten áldd meg a magyart!” szent akkordjai.

A közönség lelkes éljenze és tapsai között mondotta el Zomora Dániel pápai praelátus ur előki megnyitóját. Megbízást kapott, — ugymond, — a Kegyelmes püspök urtól, hogy a nagygyűlést az ő nevében megnyissa, tolmácsolja őszinte sajnálatát afőlött, hogy fontos okok miatt nem jöhetett el, egyben üdvözölje az egybegyűlteket s főpásztori jókívánásait átadja. A főpásztor azonban ezzel nem elégedett meg, hanem egyben levelet is intézett a nagygyűléshez, megbizva őt annak felolvastatásával is. Felkéri Zsigmond György jegyző urat, hogy a magas levelet olvassa fel. A gyönyörű főpásztori szót szóról-szóra így hangzik:

Krisztusban szeretett testvéreim!

A budapesti Tudományegyetem küldöttsége vasárnap ünnepélyesen kívánja átadni a tiszteletbeli doktori oklevelet, mellyel a kereszténység felszabadulása emlékére megakart tisztelni. Azért őszinte sajnálatomra le kellett mondanom arról a kedves tervemről, hogy a Katholikus Népszövetség brassói nagygyűlésén személyesen vehessek részt. Zomora Dániel püspökhelyettes, pápai praelátus, olvasókanonok ur öméltóságát kértem fel ennél fogva helyettesítesemre, de lélekben magam is ott leszek köztetek s bensőséges érdeklődéssel kísérem nagyfontosságú munkálkodástokat, amelyeknek eredményei elő me közönséges várakozással tekintek.

Mindnyájunk előtt ismeretes dolog, Testvéreim, hogy világszerte válságos időt él az emberiség. A hit megfogyatkozott, az erkölcsi érzék meggyengült, a becsület értéke alábbzállt, a szeretet kialyóban. Ilyen sűrű körülmények között minden hitvalló kereszténynek kétszeresen fontos kötelessége, fenszóval hirdetni az evangéliumot, terjeszteni a világot újjáalakító keresztény igazságokat, újjá élesíteni és erősíteni önmagában és másokban a gyermeki bizalmat és ragaszkodást a krisztusitanítás isteni letéteményese, a

katholikus anyaszentegyház iránt. Hirdetnünk kell pedig mindezt nemcsak szóval, nemcsak a rábeszélés hatalmával, de tettel is; hirdetnünk kell a jó példa eleven erejével, a hit szerinti életnek minden fogékony lelket követésünkre buzdító jócselekedeteivel.

Legyünk tehát, Testvéreim, mindnyájan lelkes munkásai a tettek katolicizmusának, melyet programjául vallott a Katholikus Népszövetség. Fáradozásunk lelkesedéssel és kitartással a keresztény megújulásért s kezdje az újító, javító, tisztító, nemesítő munkát mindenki a saját lelkén. Mert edzett lelkű, tisztaszívű katonákra van szüksége a katolikus restauráció hadseregének s méltán várja a katolikus közvélemény, hogy ebben a hadseregben a dicső mult megszentelt hagyományaihoz méltó helyet foglaljanak el Erdély katolikusai.

Ezzel a kéressel, ezzel az óhajttal köszöntelek benneteket a nagygyűlés kezdetén, köszöntöm elsősorban a Katholikus Népszövetség nagyméltóságú elnökét és budapesti munkatársait, akik áldozatot nem kimélve sietek hozzánk, lelkünkben a diadalmas világnézethez való ragaszkodást újjáéleszteni. Hogy ez az ügybuzgó fáradozás a kívánt eredménnyel járjon, hogy a közös munkának szentelt ezen három nap valóban mindnyájunkra néve a kegyelem ideje, a hitben való erősödésnek, a jó élethatározásoknak időszaka, s egy az eddiginél bensőségebb, tevékenyebb, értékebb élet kiinduló pontja legyen: lelkem egész meglével kérem mindnyájukra a jó Isten áldását.

Gyulafehérvárt, január hó 17-én.

Majláth
erdélyi püspök.

A főpásztori írásos üzenetet a nagyközönség feszült figyelemmel hallgatta s a végén zugó éljenzésben, szünni nem akaró tapsviharban tört ki. Ennek megszüntével folytatta a praelátus ur magas szárnyalású megnyitóját. Ő is üdvözli mindazokat a lelkeket, akik e zordon téli időjárás dacára is összegyűltek, hogy a

Az utolsó szigorlat.

Január 18-ika egyházmegyénk történelmi jelentőségű napja lett. Mig Brassóban megnyílt a kath. nagygyűlés, melynek országos jelentőséget kölcsönöz a szereplők tekintélye, a gyulafehérvári főgymnázium disztermében a budapesti kir. tudományegyetem küldöttsége Ófelsége a Király nevében és rendeletére az egyetem disz doktorává avatta Erdély főpásztorát.

A nagygyűlés figyelemreméltó mozanata az a gondolát, melyet Nagyszében plebánosa vet fel a lelkipásztorkodás és egyesületi élet címén. Nem mert új, vagy ismeretlen, ellenkezőleg azért, mert egyesületi élet tultengésének korában a keresztény eszme és világnézet dilátációja ez eszközének jelentőségét a kath. egyházat minden kor jellemző böles mérséklet szellemében precizirozva óhajtuk látni. Teljes bizalommal várjuk és reméljük, hogy az előadó fejtegetése a fogalmak annyira szükségessé vált tisztulásához nagy mértékben fog hozzájárulni.

Ezuttal maradunk azonban egyház-

megyei metropolisunkban. Az egyetemi küldöttség felavató igéi és a főpásztor köszönete a fenszárnyaló szellemek nemes versengésének benyomását tették ránk. Ott a legmagasabb iskola tudományos tekintélyét ragyogtató fegyelmesség, mélység és gazdagság a gondolkodásban; itt az apostoli léleknek a kegyelmi világ verőfényében való könnyed szárnyalása bilincselte le a megilletődött hallgatót.

Emlékeül és tanulságul pedig egy kimagasló eszmét vihettünk magunkkal mindnyájan. Ez az eszme főpásztorunk utolsó szigorlata. Eszme ez és nem történeti esemény emléke. Nem az az utolsó szigorlat ez, melyet más munkába szólitatván le nem tett, hanem az a legutolsó, melyet a nagyvilág előtt fényesen kiállott. Az a nagy szigorlat, melynek alapján a szerencsés vizsgáló sub auspiciis Regis Coelestis avattatott doktorrá, mely auspiciomok hívták fel a kir. tudomány egyetem figyelmét is az ő disz doktori kitüntetésére.

Ki ne tudná, hogy Erdély főpásztor a szó legnemesebb értelmében az élet? És hogy mije Ő az életnek, az oly ékesen

van megírva az élet könyvében, a számtalan háladatos szivben, hogy az ékesszólást semmiféle egyetemi küldöttség tul nem szárnyalhatja. Ezért volt tehát szinte megdöbbentő, mikor az egyetem szónoka egy röpké szóval, talán csak a kifejezés egy árnyalatával célzást tett arra, hogy Erdély Püspöke immár a történelemé. Oh, de fakultak a történelem lapjai, a mult hazajáró szelleme, a mulandóság melankolikus hangulata száll abból felénk. S ezért arról a főpásztorról, aki az életé, a mi életünk és Isten jóvoltából reméljük, hogy az lesz még egy emberöltőn át, komoly megilletődéssel hallottuk a tudósok kinyilatkoztatását, hogy ő immár a történelemé. Rátette a kezét a keresztény magyar kulura az ő életére, kifejezte az ahhoz való jogát, mi pedig a főpapi jelvényekkel diszitett szónokban a hódító római katonát láttuk, amint kardjára üt. Kijelentette büszke jogát, s rámutatott már a rendszerre is, mely szerint ez eleven életet a rideg történelem elraktározni készül a maga trezorjában. Ime a bevonulás főcímei: gr. Majláth erd. püspök és az ifjuság ker. nevelése; gr. Majláth és a ke-

katholikus érzésnek, a katolikus együvértartozás nagyfontosságú eszméjének kifejezést adjanak. Erre a munkára most nagy szükség van. Sokan vannak ugyan, akik nem akarják belátni a két ellentétes tábornak, a hívők és hitetlenek táborának hatalmas küzdelmét. Nem akarják belátni, hogy ez utóbbiak pokoli kitartással használják fel a maguk pokoli céljaira a modern kor s modern technikai és egyéb vívmányok minden eszközét, ez utóbbiak pedig összetett kezekkel nézik az aknamunkát, amelynek célja a hitnek és erkölcsi vallásosságnak meggyilkolása. Ezért van szükség mindenkor és mindenütt ilyen gyűlésekre. Ezek felrázzák a szunyadozókat kényelmes álmukból, s tudtukra adják, hogy minő erők rejlenek bennük. A katolikus nagygyűlések a félnékeket kiemelik a gyávaságból s tudtukra adják: mi is sokan vagyunk, csak akarnunk kell s mi is hatalmasok leszünk. Ha csak porszemek volnánk is egyenként, magas hegyeket tudnánk létrehozni. Az alá a zászló alá kell sorakozni, amelyen a Krisztus keresztje ragyog. Ezek a nagygyűléseken az álmaikból felébresztettek serege a leghivatottabb ajkáról hallja, hogy a szent keresztnek megmentéséről van szó. E mentési munkálatból mindenki köteles részét kivenni. Köteles teljes erejéből vissza szorítani azt az áramlatot, amely az embert előbb hitelenné, aztán szerencsétlenné teszi. (Lelkes éljénzés és taps.) Akik e cél felé törekzenek ismerjék meg egymást, szeressék egymást, s a kézben, mint Isten hadserege induljanak a nagy harcra, kezökben a szent kereszt lobogójával, s hadjáratak a diadalmak hadjárata lesz. (Tapsvihar.)

A hitbuzgalmi társulatokon kívül, — melyek itt Brassóban is oly szép számmal vannak, s oly dicséretesen működnek, — azért van szükség még az ilyen nagygyűlésekre is, mert itt találjuk meg az egység kapcsát, s az egységben van az erő, itt ismerjük meg hibáinkat, s megismerésünk alapján így törekszünk a tökéletességre felé. Isten után a hűvek segítségében bízunk, s hiszünk, hogy Isten áldása lesz e

resztény társadalom kiépítése; gr. Majláth az emberbarát; gr. Majláth a státus püspök-elnöke stb.

És amit gr. Majláth erd. püspök az ő fáradságtalan tevékenységével e címek alatt, a történelem foliánsaiba beirt, ez képezi az ő doktori disszertációját és az ő utolsó szigorlatát; ezek alapján avatta őt az egyetem disz doktorává.

Igy beszéltek a tudósok, a keresztény magyar kultúra képviselői. Mi pedig mély tisztelettel hajlunk meg az ő szavaik előtt, azt is tudjuk, hogy az ő kérlelhetlen kritikájukat és logikájukat valamikor igazolni fogja a — jövőd; — de a mi tisztelő nagyrabecülésünkkel vigyük vissza a tudomány hatalmas csarnokaiba a mulandóság ünnepélyes, történelmi hangulatát, és hagyják meg a mi Egyházmegyénk kis falusi templomainak, vendégszerető parochiáinak, vidám tanintézetekének, kórházainak és gyóntatószékeinek, boldog és szenvedő, egészséges és beteg lelkeinek az ő türelmes, gyöngéd, elevenen élő és éltető főpásztorukat.

Tr.

nagygyűlésen és siker koronázza azt. E hit erejének szellemétől áthatva a mi Urunk Jézus Krisztusnak, a pásztorok pásztorának nevében az első erdélyi katolikus nagygyűlést megnyitja.

Szünni nem akaró harsogó éljénzéssel és tapsviharral fogadta a nagygyűlés a lelkes megnyitói beszédet, s a csend helye-reáltával Kőlcze Károly dr. ügyvéd indítványozta, hogy e nagygyűlés sürgőnyileg üdvözölje a kegyelmes főpásztort és Rakovszky István v. b. t. t. urat, a Katolikus Népszövetség országos elnökét, egyben bemutatja mindkét sürgőny szövegét.

I. Nagyméltóságu és föltisztelendő Mailáth Gusztáv Károly v. b. t. t., erdélyi püspök urnak, Gyulafehérvár. Erdély lánglelkű apostolatát hódolattal üdvözli s e történelmi pillanatban apostoli áldását kéri az első erdélyi katolikus nagygyűlés.

II. Nagyméltóságu Rakovszky István v. b. t. t., orsz. képv. urnak, Budapest. A magyar katolikusok lánglelkű vezérért üdvözli és körébe szeretettel várja az első erdélyi katolikus nagygyűlést.

A nagygyűlés egyhangú lelkesedéssel járult hozzá az üdvözlő sürgönyök elküldéséhez.

Ekkor elnök ur felkérésére dr. Krüger Aladár ügyvéd, nagyváradi káptalani ügyész lépett az előtérbe és megtartotta nagyszabású beszédét a katolicizmus feladatairól a modern életben. Aradon, a magyar Golgothán, a vérel áztatott Piskin és a diadalmas Kenyérmezőn át ideérkezett Brassó, amelyet tudomása szerint német lovagok, német kereszties vitézek alapítottak. Mikor német lovagokra gondol hogy itt hajdanában testvérek küzdöttek egymás ellen, a keresztény magyar ellen a testvér, de pogány Kun. Azért telepítették be a német kereszties vitézeket, hogy megvédjék a kereszténnyé vált hazát a pogány kunok támadásai ellen. Most is testvérharc dúl az egész vonalon. Fel kell venni a harcot a pogány testvérek ellen, s e harcban nincs kire számítanunk.

Lelkesedéssel jöttek ide a nagy harc megvívására, nem lovon mint a kereszties vitézek, hanem gyorsvonaton, nem páncélos hadi ruhában, hanem egyszerű polgári öltözetben, de ez alatt az egyszerű ruha alatt is ugyanaz a meleg szív dobog, mint a kereszties vitézek ragyogó vérteteze alatt.

A bástya fokáról nézve az ellenséget, sajnálni kell őket. Rájuk illenek a nagy Prohászka Ottó kár szavai: „sajnáljuk azokat, akik végig vivják a harcot, s elvesztik a hitet.” Amikor a hitüket elvesztették, önmagukat is elvesztették. Teljesen a pogány világnézet birodalmába jutnak, pedig tudják, hogy rossz helyen járnak. Ma is lépten nyomon látjuk az: ignoramus et ignorabimus csödjét.

Szép volt a Pantheon, de ott volt mellette a tarpeji szikla is, amelyről ártatlan csecsemőket löktek le a halálba. A modern kultúra szemképrázttató vívmányai közt megtaláljuk a modern tarpeji sziklát is: az angyalcsinálók elég nagy táborában. Fenségesek voltak a termopylaei hősök, de egyik kezökben kard volt, a másikkban korbács és millók szenvedtek, milliók rabszolgáskodtak egy miatt.

Ezt a pogány rabszolgaságot ma is megtaláljuk a gyárak és a sztrájkanyag rabszolgaságában. Ez a régi pogányság csödhöz jutott, addig, addig boncolgatták az emberek, míg végre oltárt állítottak az ismeretlen istennek. Ez oltár mellé állt a kereszténység is megmutatta, hogy nem az ismeretlen istennél kell oltalmat keresnie az emberiségnek, hanem annál az Istennél, aki megnyugvást tud adni, aki gondot visel, aki nem egy vizenyős theizmus középpontja, hanem aki minden reménységünknek atya, akihez így lehet és így kell imádkozni: Hiszek egy Istenben! (Lelkes éljénzés.) Tizenkét egyszerű férfi, 12 apostol állott az oltár mellé és meghódította a világot. Hódításuk könnyű volt. Az emberek lelke vágyódott az igazság felé. Ma 12 apostol nem elég. Ma 12 millió van szükségünk. Ennyien vagyunk katolikusok s ennyi el is tudná végezni a nagy munkát, ha összetartana, ha olyan fegyvereket vinne a harcra, mint az ellenfél.

A közömbös katolikus szívekhez kell férközniük különféle utakon. Fontos a sajtó útja. Nem szabad megengedniük, hogy 5—6 ezer szabaddkőmives kormányozza az országot sajtója útján. Van hál Istennek nekünk is virágzó, katolikus sajtónk, napilap és folyóirat irodalmunk, azt kell pártolnunk, s amikor mi már pártoljuk, másoknak ajánlanunk. Valaha a tudományos akadémiák képviselték a tudományt, ma már mindenki vágyódik után.

Ezt is kihasználja az ellenség, s a katolikus csak úgy habzsolja az áltudományt, pedig nekünk is van ma már magas színvonalú katolikus tudományos irodalmunk. A tudomány nem ellensége a hitnek. A hirneves Pasteur mondotta: „Mert sokat tanultam, hiszek mint egy breton paraszt, ha többet tanultam volna, olyan hitem lenne, mint egy breton paraszttasszonynak.

Az emberiség sohasem volt annyira kifáradva, mint ma, ép azért vigyük az emberiségnek a keresztény szeretet gyönyörű alakulásait. Mondjuk meg, hogy Jézus szentséges szívére hajtja le fejét, akkor Jézus is hűveinek szívére fogja lehajtani fejét. (hatalmas éljénzés és taps.) Akkor lelkeket mentünk, akkor a vallást az emberiséghez visszük s Istenhez emeljük. Ádám egy sötét alkonyatkor, denevérek röpködése, baglyok suhogása idején nagyon félt, de amint egymásután sok, sok csillag gyuladt ki az égen, bátorsága visszatért, mert érezte, hogy Isten még jobban vigyáz rá.

Ne féljünk mi se. Minden ilyen gyűlés alkalmával 1—1 csillag gyulad ki. Isten keze gyullasztja ki, nem vagyunk egyedül a sötétségben. E gyűlések tüze-nél égessük el mindazt, ami lelkünkön szemét, a közönyt, az aluszékonyságot. Legyen minden szív 1—1 apró láng, amely együtt hatalmas tüzzé válik, állandó tüzzé, a kath. öntudatnak szövetségévé.

Kállay Ubul beszéde.

A viharos tetszésnyilvánítás lecsendesülte után Kállay Ubul, nyugalmazott főispán és orsz. képviselő mondotta el a filozófiai mélységekben járó, hatalmas társadalomtudományi beszédét a katolicizmus államfőntartó hivatásáról. Az örök

érvényű isteni tételből indul ki. „Szeresd felebarátodat mint önmagadat.” A világtörténelem csak 2 korszakot ismer, a multat és jelent. A pogány multat és azt a jelent, amely a mi Urunk Jézus Krisztusnak születésekor kezdődött. Ekkor formálódott ki a keresztény tétel, hogy minden társadalmi rend alaptana az erkölcsen. Ez adja meg egyetemes érvényét a kath. társadalomnak is, mint nemzetfenntartó tényező az erkölcsi alapon felépült jogrend. Vallhatná-e itt valaki magát magyarnak, ha első királyunk szent István nem iktatta volna be Magyarországot a nyugati keresztény kultúrájába, hogy aztán az a kis turáni faj egy évezreden át ontsa vérére a nyugati műveltségért? Megmentettük nemzeti öntudatunkat a katholicizmus védőosztrajai alatt, s az erkölcs csak akkor kezdett bomlani, amikor megfagyott a hit, Nem a törökök hatalma győzte le Mohácsnál a magyarokat, hanem a kor erkölcselensége. Ha a magyar államot fennakarjuk tartani, nem elég hogy keresztény katolikusoknak valljuk magunkat, nem elég, hogy elkölcsösen élünk, hanem cselekednünk is kell. Biztosítanunk kell az erkölcsök uralmát. Ki kell üznünk a lényegből a merev formásokat. A pusztá hatalom tekintélyt nem adhat, csak az erkölcsi alapon álló (lelkes éljenzés és taps). Nincs külön magánbecsület és politikai becsület. Mi egy becsületet ismerünk a keresztény erkölcsök becsületét. Szeretni a jót a jóért, az erkölcsöt az erkölcsösért, a becsületest a becsületességért. Ma jóformán minden a hiteles erkölcsi törvények ellen irányul. Ma a festőművészet nem az emberi test szépségeit tárja elénk, hanem az elfajult meztelenségeket, a költészetben nem a tiszta szív zenéje zeng hozzánk, hanem valamely eszevesztett agyának verssorokba szedett zagyaléka, a drámában nem tragikai összeütközéseket találunk, hanem perverzításokat.

Ilyen szomorú állapotok mellett nem lehet a katholicizmusnak más feladata, mint a keresztény erkölcsöket belevinni a családba, az iskolába, a közéletbe. Meg kell teremteni a jellem, szív és lelki műveltség hármasságát. Cselekedeteinkkel kell bizonyítanunk katholicus voltunkat, keresnünk kell a közösseget mindazokkal, akik a széphez, jóhoz, nemeshez még ragaszkodnak. Harcba kell szállnunk a keresztény hit, erkölcs és világnézet fegyvereivel a katholicizmus ellenségei ellen. (Lelkes taps és éljenzés.)

Meisel József apát beszéde.

A harmadik szónok Meisel József brassói apátplebános volt, aki átható, lelkes hangon körülbelül a következőket mondotta: Ugy érzi magát mint egy hadvezér, akit kiküldöttek, hogy a délkeleti tábor egy exponált pontját szállja meg. Ez a délkeleti tábor az erdélyi egyházmegye, amelynek fejedelme a mi Kegyelmes püspök urunk (szünni nem akaró, lelkes éljenzés) az exponált pont pedig Brassó városa. Brassó e napokban a magyar katholicizmus központja lett, s büszkén mondhatja: ime legyőztem a nemtörődömségnek, megalkuvásnak világát. E város hadfiait kellene táborba vezetnie. Ez az a pont, a mely aggodalmat okoz minden-

kinek, ki előtt Isten, király és a haza fogalma szent. Itt az a fontos kérdés merül fel: hogyan vezesse őket táborba, amikor a statisztika 10.000 brassói magyar katholicusról számol be, s neki csak 500 ember áll rendelkezésére. A statisztika 3000 harc és viharezett férfiről tud s az ő táborában alig van félezer? De azért mégis megkísérlő a harcot, hisz a szemekben tüzet, az arcokon pirt lát, de csak úgy, ha a szemekben a lelkesedés tüze ég, s arcokat az őszinte harci vágy pirja fűti meg, mert ha félelem az, akkor hüvelybe dugja kardját.

Fájdalom, csak 500 népszövetségi tag van, de hisz ép ilyen szomorú képet mutat az országos népszövetség is. Mindössze 300.000 tagja van, pedig 12 milliónak kellene lennie, hisz ennyi katholicus magyar van az országban. Miután még alaposan kifejtette azokat a közismert okokat, amelyek a népszövetség hatalmas fellendülésének akadályai, bizik a központból jött lelkes apostolok munkájának sikerében. Hiszi, hogy ez a brassói nagygyűlés is a szent Kereszt diadalát jelenti, hiszi, hogy sok száz szívet fog ez a mi Urunk Jézus Krisztus szívének közelségébe hozni. Ezt azonban csak úgy fogjuk elérni, ha mindenben egyek leszünk. Egyek az imában, a keresztvetésben, a misehallgatásban s abban a harcban, amelyet a 20-ik század harcol a kereszténység ellen. Ezt akarja a népszövetség is, amikor jó könyveket, füzeteket, naptárakat oszt ki, s arra szorulóknak minden irányu támogatást nyújt.

Most a kép szomorú, de minő más lenne, ha az összetartás szelleme egyesítene minket! Hivatkozik a hatalmas Katholischer Volksverein-ra, amely átalakította egész Németországot. Miért ne tehetnők mi is ugyanezt? Befejezésül hivatkozik annak a petroszényi, egyszerű bányamunkásnak szép szavaira, aki egy népszövetségi kurzus végén a bucsuzás-kor is őket lelkesítő dr. Vass József pápai kamarásnak lelkesedéssel kiáltotta oda: „Hochwürden, fürchten Sie sich nicht, wir bleiben da.” — főtisztelendő ur ne féljen, mi itt maradunk!

Ha mi is itt maradunk a szent Kereszt tövében. Jézus szentesleges lábainál, akkor a magyar katholicus népszövetség is élni és virulni fog. Ugy legyen!

Frenetikus tapsal és éljenzéssel fogadta a nagygyűlés a lelkes beszédet, s ezzel az I. diszgyűlés véget is ért.

Az első nap délutánja.

Tanoncgyűlés.

A nagygyűlés keretei közé ékelte szociális kurzusnak első ülését, a tanoncgyűlést délután 3 órakor tartották meg a rajzteremben. Az elnöki tisztet Zomora Dániel püspökhelyettes és Zsigmond György főgimnáziumi tanár töltötték be. Hatalmas rajban jöttek a tanoncok, s megjelent több segéd és mester is. Nagyon épületes látvány volt nézni, hogy mily feszült figyelemmel hallgatták az egyszerű ifjak a hozzájuk intézett, javukat célzó beszédeket.

Huszár Károly nagy közvetlenséggel, világosan, logikusan festete le a tanoncok helyzetét. Beszédét gyakran szakította félbe taps és éljenzés.

Utána Frűwirth Mátyás népszövetségi titkár méltatta meggyőzően a gyermekmunka szerepét és értékét. Székely János titkár a tanonckutatás hibáiról és a képzés hiányairól beszélt meggyőzően, Szabó György esperes pedig az alkohol romboló hatását ecsetelte élénk színekkel. Zomora Dániel praelatus gyönyörű záróbeszéde után Huszár képviselő társalogni kezdett a fiukkal, akiknek értelmessége meglepte, s mint mondá, beszédök révén nyílt perspektívát nyert a székely tanonc helyzetéről.

Délután öt órakor a templom minden zugát megtöltő áhitatos hívőknek mondott gyönyörű konferencia-beszédet az Oltáriszentségről Székely Károly sepsiszentgyörgyi esperes plebános.

Estély a Vigadóban.

A Katholicus Kör és Népszövetség szokásos évi farsangi multságukat ezúttal a nagygyűlés szervezésében illesztették be. Tenger ember gyűlt egybe. A földszintek minden ülőhelye, minden szöglete, az erkély tán veszedelmesen is megszufova. Mindenki hódolni akart ama kívánságnak: Legyünk mindnyájan ott! Bizony izzadt ott minden ember, de aztán az, amit a program nyújtott megérte az a kis izzadást. Egy négy tagu kis dalrúda Ujsághy József, Verzár Kálmán, Bachert Endre és Tarján Lajos énekelte izléssel és oly sikerrel Fischer C. 7. Völgyi rózska c. dalát, hogy a közönség újraszólására meg kellett ismételnök. Hohenlohe herceg tartott igen szép morál-esztétikai előadást a szépről és jóról. Negatív elméletekből indulva ki könnyedséggel jutott el tételének pozitív bizonyításához, csattanóképpen szűrve le, hogy csak az erkölcsi jó és szép a valódi jó és szép. Feszült figyelemmel hallgatta a közönség a tartalmas fejtegetések méltóságosan nyugodt előadását. Pisslinger Lili k. a. Saint-Saëus: Sámson és Delila c. opera nagy áriáját énekelte nagy iskolázottsággal kellemes szoprán hangja minden szépségének érvényre juttatásával. A zúgó tapsokra aztán egy bájos kis olasz dalt énekelt meg igen kedvesen.

Trsziyánszky Sándor saját szerzeményű szellemes, ötletes humoreszkjével nagyon kellemes, derűs perceket szerzett. Ő már e téren itt Brassóban fogalommá vált, amit legjobban bizonyít a szeretetnek meleg megnyilatkozása a közönség részéről, mihelyt a színpadra lép. Állandó derűltségben tartott mindenkit. Vass József dr.-nak a nőkérdésről mondott beszéde szellemes, humoros, sok derűltséget kiváltó csevegés volt.

Tarján Vilmos hatásos szavazata egy szép Dvorák-féle F-dur vonós quartett után véget ért a műsor. A művészi zongora kíséretet minden esetben Stadler József karnagy szolgáltatta. Műsor után az ifjuság táncra perdült s az egész est jellemző kifejezője a jókedv volt.

Második nap.

Szociális konferencia.

Reggel 9 órákor a plebánia templomban énekes mise volt, amelyet segédlettel Székely Károly esperes celebrált.

Délután 3 órákor papok, tanítók és egyesületi vezetők részére szociális konferencia volt. A termet teljesen megtöltő sokaság hatalmas éljenzéssel fogadta a Zomora praelátus és Meisel apát társaságában megjelenő Rakovszky István v. b. t. t., orsz. képvis. ur önmagméltségét, aki tegnap hasonló missióban még Pozsonyban apostolkodott. Elfoglalva az elnöki széket, szívből üdvözlöi a jelenlevő hölgyeket és urakat. Megnyitóját azzal kezdi, hogy a kath. egyház keletkezése első pillanatától kezdve szociális küldetésének tudatában volt. Az egyház akkor élte fénykorát, amikor mindenki szabadon tehetett eleget kötelességeinek. Most is nagyon fontos kérdés a szociális kérdés. Azért jöttek ide a központból, hogy megtanítsák az érdeklődőket arra, hogyan tehet kiki eleget a reá rótt elvárás kötelességeinek. A nagygyűlés keretei közé illesztett szociális kurzust ezennel megnyitja s felkéri Ernszt Sándor dr. pápai kamarás, vezértitkár urat előadásá megtartására.

Ernszt Sándor dr. beszéde.

Ma, a rohamos haladás, fejlődés idejében egy évtized nagyobb változásokat idéz elő egy nemzet életében, mint régen tán egy egész század. Ma ideges gyorsasággal élünk. Egy-két évtized alatt rengeteg sok minden történik. Az idő folyását nem lehet megakadályozni. A kultúra, demokráta, folyton halad s az egyháznak sem áll hatalmában a haladó kerekeket megállítani, vagy visszafordítani.

A szociális tevékenységnek két szempont adja meg a vezetőgondolatot: a városok és faluk szempontja. A városok a kultúra hordozói. Volt idő, amikor az egyház elzárkózott a kulturától, de ez csak rövid ideig tartott, s ma már büszkéek vagyunk arra, hogy az egyház hatalmas keresztény kulturát teremtett. A város és falu kulturája egymással egy teljes egészet képeznek. Ma már távolságok nincsenek. A falusiakat vértetni kell a kulturával. A falunak konzervatívnek kell maradnia. Ha észreveszük, hogy a népet nagy bűnök gyöttrik, ki kell őket azokból emelni. Ha Erdélyre gondol, ez a nép sajátságos lelkiállapotot mutat. Itt szónok statisztikai adatokat sorolt fel, amelyek, ha igazak volnának, Erdélynek igazán szomorú kulturaképe volna. A jelenlevő lelkeskedő papság élénken tiltakozott ez ellen, s miután kölcsönösen megállapították, hogy téves adatokról lehet itt csakis szó, nem folytatta e témát, hanem egy lendületes fordulattal befejezte mondani-valóját. Uraim, önök Erdélyben 355-ön vannak. Van önöknek egy püspökük, aki bátran beállhatna az apostolok sorába, aki sohasem kímélte magát, aki rengeteg áldozatot hozott, s akit akkor is emlegetni fog az utókor, amikor ő már régen nem lesz. Akiknek ilyen püspökük van, azoknak dolgozni kell, amennyit csak lehet.

Huszár Károly beszéde.

Második szónok Huszár Károly sár-

vári orsz. képviselő volt, aki igazi szónoki verv-vel a következőket mondotta:

Jelen pillanatban az a feladata, hogy Erdély néptanítóinak elmondja, hogy a haza és az egyház mit vár tőlük. A népek sorsát hajdanában a fejedelmek döntötték el, de ma már ez nem a csucson állóktól függ, hanem attól, hogy a keresztény irányzat tud-e nagyobb táborot állítani, vagy az ellenfél. A mai helyzet szomorú képe az, hogy van néhány száz lelkes pap és tanító, akik minden keresztény kulturmunkába résztvesznek, s vannak vagy 40—50 ezren, akik semmiféle szellemi harcból sem akarják kivenni a részüket. Csak így volt lehetséges, hogy ma az intelligenciának nincs semmiféle befolyása a munkásra, így, hogy a földműves, kisiparos mélységesen el van hanyagolva. A papnak is, a tanítónak is aggodalmasan kell vigyázniuk, nehogy azt mondassák, hogy a mi a népek érdekében történik nélkülük, vagy tán ellenük történik.

A tanító nemcsak azért lett tanító, hogy a kis fiukat abc-re, olvasásra, számolásra tanítsa, hanem, ha ideális lélekkel ment e pályára, elhatározta, hogy minden energiáját a keresztény nép kulturájára fogja fordítani. Valamely faluban megtelepedett tanítónak első törekvése az legyen, hogy családi élete legyen tündöklő tükrre a népeknek, legyen mintája annak, hogy milyennek kell lennie a katolikus intelligenciának. A városi tanító hivatása minden keresztény kulturmozgalomban részt venni. A faluban pedig élére kell állania minden oly mozgalomnak, amely a nép javát célozza.

Legyen a katolikus iskola mintaszere. Az új pedagógiai vívmányokat tegyük sajátjaikká és alkalmazzák azokat. Ne feledjék, hogy a katolikus iskola becsületét és tekintélyét csak a katolikus tanítók mehetnek meg! (Leles éljenzés és taps.)

A nevelés feleljen meg a modern kor követelményeinek. Itt óriási reformokra van szükség. Nem szabad a drága időt üres formásgokkal eltölteni, a fősulyt a nevelésre kell fordítani, a jellemet, hit-hűséget, hazafiságot kell ápolni. Az iskolán kívül a tanító azt a munkát vállalja, mely egyéniségének legjobban megfelel. Vegye fel a küzdelmet az alkoholizmus ellen. Látogassa meg rendre tanítványait. Figyelmeztesse a szülőket a lakás, ruházódás egészségtanárra, mutasson rá a tisztátalanságra, a levegőtleniségre, mint a járványos betegségek melegágyára, adjon gyakorlati tanácsokat a táplálkozás módjáról. A falusi ember az év nagy részében semmit sem dolgozik, munkamódot kell tehát neki teremteni. Világosítsa fel a gazdasági helyzetről, az uzsoráról, s irányítsa a pályaválasztást is. A szociális feladaton kívül fontos még faluban a kulturális feladat. A faluk nagy részében szellemi sötétség van. Be kell kapcsolni a falut egy kulturális és szociális szervezkedésbe. Utat kell nyitani a katolikus lapoknak, hogy nevelői, tanítói, bátorítói legyenek. Fájdalom, egyetlen szervezetnek, a szociáldemokratáknak lapja nagyobb példányszámban jelenik meg, mint az összes katolikus lapok. Pumpolással katolikus káthód nem lehet csinálni. Előfizetőket gyűjteni. A nép érezte, hogy ez a lap az ő lapja.

A népek meg kell magyarázni a lapokban foglalt nehezebb dolgokat. Módot kell arra adni, hogy a korcsman kívül is találkozhassanak becsületes férfiak, ahol ügyes-bajos dolgaikat megbeszélhetik.

A népszövetségnek vannak jó könyvkiadványai, de azokat csak az ország egy részében olvassák. Erdélyben csak szórványosan. Népkönyvtárakat kell szervezni. Az értelmes népet nem szabad magára hagyni, főleg most, amikor minden recseg-ropog s tán Erdélynek végnapjai közelednek. Bátran meri hangoztatni, hogy katolikus akcióit sem papok, sem tanítók nélkül nem lehet csinálni. Utott a 12-ik óra, éppen itt az ideje, hogy Erdély is bekapcsolódjék a keresztény tevékenységnek országos szervezetébe. (Zajos éljenzés és taps.)

Haller István főtítkár beszéde.

A főbb keresztény feladatok fejtegetését az ellenvetésekkel kezdi. A főbbek e kérdésekben csúcsosodnak ki. Miért van olyan sok egyesület? A felelet rövid: ennek oka az élet. Abban a korban élünk, amelyben minden elkülönül a többitől. Ipar, gazdaság, politika megosztotta az embereket. Ne mondjuk, hogy a sok egyesület fölösleges, mert az élet rácafol, hisz mindig szaporítja. 2. Ha ennyiféle egyesület van, mit csináljunk, hisz nem lehet a népet annyiféle igénybe venni? Igaz, de nem is kívánja minden egyesület megte-remtését, hanem azt, amelyre a legégetőbb szükség van. Az elv az, hogy ott, ahol jelentkezik az igény egy bizonyos egyesület után, azt ott meg kell csinálni. Van azonban egy egyesület, amelyet okvetlenül meg kell csinálnunk, amelynek segítségével átgyurjuk a népet, hogy alkalmassá tegyük a többi elfogadására, ez a népszövetség, mely a népek iskolája. A központ megkönnyíti a vidék kulturmunkáját. Mint hívó katolikusoknak nem szabad megállnunk a teremtés fája alatt, a hit nem elég, munkálkodnunk kell s akkor értelmes népünknek igénye lesz a kulturára. (Éljenzés.)

E szép beszéddel a hivatalos program kimerült, s elnök megnyitja a vitát. Elsőnek Hermann Antal dr. kir. ped. igazgató szólalt fel s a népszövetség figyelmébe ajánlotta egy r. k. polgári fiúiskola felállításának szorgalmazását Brassóban. Boér Pál dr. egyesületek felállítását szorgalmazta. Matheovics Ferenc dr. egy brassói kath. nyomda, s egy brassói népszövetségi titkárság létesítésére hívja fel a központ figyelmét. Kőmény tanító rámutat a Keperendszerre, mint minden ideális törekvés kerékkötőjére. Zakariás János dr. felhívja a lelkeskedő papság figyelmét a brassói Székely társaságra, amely tanoncokat helyez el az iparos pályán, s kéri, hogy terelje őket ide. Meisel József apátplebános a brassói cselédotthont ismerteti, s kéri, hogy a papság is ismertesse azt otthon a szószéken, s a városban szolgálni jövőket utasítsa ide. Kún László bukaresti hitoktató kéri, hogy a lelkeszek a Romániába kivándorló hiveikről az ottani magyar papságot értesítsék, hogy ők felkereshessék és legalább lelki vigaszban részesíthessék őket. Szabó György esperes rövid felszólalása után az előrehaladott időre való tekintettel a vitát bezárja, mire a

gyülekezet Rakovszky István ökegyelmességének lelkes éljenzése közben a templomba vonult.

Vass József dr. beszéde.

A szociális konferenciáról a templomba vonultunk. Amelyet már akkor zsúfolásig megtöltött az áhitatos hívők sokasága. Vass József dr. szónoki tehetőségének minden erejét csillogtatva Krisztus anyaszentegyházáról beszélt. Az egyház a világ legősibb szervezete. Sok, sok üldöztetésen ment át s mégis él, de, kérdi, van-e létjogosultsága a jövőben? A kérdésre a történelem fényszórójának világosságánál adhat feleletet. Ime, mennyi veszedelem fenyegette az egyházat! Szent Ágoston korában az árianizmus, Gergely korában minden ellenséges áramlat összefogott az egyház ellen, a XVI. században Luther Márton. Majd jön VI. VII. és IX. Pius pápáknak szenvedésekkel, megpróbáltatásokkal teljes kora. S itt van a huszadik század minden gonoszságával. Vajon beteljesedik egy francia írónak ama jóslata, hogy kétszáz év múlva a katholicizmust csak úgy fogják emlegetni, mint régen létezett mesebeli valamit, s egy viskót mutogatnak, amelyben a pápa lakik, aki mellékesen cserzővarga? Vajon van-e az egyháznak létjogosultsága a jövőben? A logika vas következetességgel adja meg a feleletet: van! Az egyház van, tehát lesz is. Amíg a Szent Léleknek ereje, aki eddig is életet adott az egyháznak el nem fogy, az mindig lesz. Ez az erő, mert isteni, kifogyhatatlan. Az idők folyamán nagy változásokon mentek át korok, emberek, felfogások, csak az egyház nem változott. Beleilészkedett a megváltozott helyzetekbe s ez életet s életében tartalmat adott neki. Az egyház mi vagyunk. Valamennyiünknek közössége. A mi életünkötől függ az egyház élete, amilyen a mi életünk, olyan az egyházé is. Ami áll az egyetemes katholicizmusra, ugyanaz áll a magyarra is. Amíg az ilyen lelkesedés, amelynek e napokban tanui vagyunk, tartani fog, élni fog a magyar katholicizmus is, hiába kongatják ellenségeink a lélekharangot!

Az elragadó szépségű és meggyőző beszéd és áldás után a közönség sűrű gomolygókban a Vigadóba vonult.

Második diszgyűlés.

Zsúfolt földszint, zsúfolt karzatok. A rendezőség a terem háttérében még egy hatalmas tribünt is állított, az is megtelt. Ember ember hátán szorongott. A tegnapi gyűlés közönségéhez újak csatlakoztak. Sokan voltak nem katolikusok is, sőt a legszélsőbb felfogás néhány képviselőjét is ott láttuk.

Egetsapkodó éljenzés zugott fel, amikor az elnökség vezérkarával a színpadra lépett. Zomora Dániel püspökhelyettes meleg szavakkal üdvözölte Rakovszky István v. b. t. t. urat, aki megköszönve a szíves fogadtatást abban a reményben, hogy e nagygyűlés is a katholicizmusnak annyira óhajtott javára lesz, megnyitja az ülést s felkéri Meisel apátplebánost, hogy a beérkezett sürgönyöket olvassa fel.

Üdvözlő sürgönyök.

1. Katolikus nagygyűlés Brassó. A hitélet fejlesztése, szociális és kulturális haladására egybegyűlt nagygyűlést tiszteletteljesen üdvözlő és munkásságára sikert kíván — Szerényi József, v. b. t. t. ny. államtitkár, Brassó város orsz. képviselője.

2. A gyulafehérvári hívek és népszövetség csatlakozó készséggel küldik üdvözlőket, — Balázs Ferenc kanonok, plebános.

3. A zászlót göngyölgető és fennlobogató gyűlést lelkesedéssel üdvözlő a — Közművelődés.

4. A szentséges Jézus jutalmazza a fenséges gondolat megvalósítóját, — udvarhelyi oltáregylet nevében Gondáné.

5. Népszövetség nagygyűlését ragaszkodó szeretettel üdvözlők a — Kovásznai katolikusok.

6. Történelmi nevezetességű napjainkban a keresztény hit s erkölcs fenntartásáért, az egységes magyar állam fennmaradásáért dolgozó erdélyi katolikus nagygyűlést vallásos és hazafias szeretettel üdvözlők, — dr. Hirschler praelátus, dr. Fejér referens, Balázs, Boga, Csomortányi, Kende, Kuncz, Sass.

A sürgönyök felolvasása után elnök Hohenlohe Egon herceget kéri fel előadása megtartására.

Hohenlohe Egon herceg beszéde.

A népszövetségi tagok művészek, akik lelket mintáznak önmagokban és másokban, katonák, akik újabb és újabb modern csapatokat szerveznek, amelyekkel a krisztusi élet magaslataira törekcsenek. Az intelligens embernek is vallásosnak kell lennie, vallásosságát bele kell vinnie a mindennapi életbe, szóval, lelki életet kell élnie.

Két kérdést vet fel, s kettőre ad választ. 1. Mit ér a benső meggyőződés, ha nem érvényesítjük azt a mindennapi életben is. 2. mit ér a külső buzgóság benső érték, benső hit nélkül?

A benső hit az ember természete szerint önmagától akar kitörni külső cselekvésekben. A ma embere azonban természet ellen küzd. Hangokban hirdeti hitét, de cselekedeteiben nem akarja, vagy legtöbbször nem meri azt nyilvánítani, mert érdekei így kívánják.

E modern gyávaságuk miatt sokszor nagyon is ferde helyzetek keletkeznek. Az a feladatunk, hogy az intelligenciának szívébe bátorságot is öntsünk, hitét élővé tegyük, s így gyakorlati vallásosságra szoktassuk, mert csak a kettő együtt, a meggyőződés és annak konfesszori nyilvánítása adnak az ember lelkének teljes megnyugvást.

A vallásosságának külső nyilvánítása is teljesen értéktelen, ha hiányzik belőle a belső tartalom, a meggyőződés szilárdsága. Ez annál a katholicusnál fordul elő, aki a vallásba nem mélyed el; annak, mert rokonszenvezik például a ceremóniákkal, csak külsőségeit gyakorolja, vagy ennek gyakorlatában emberi tekintetek, önző érdekek vezérlik. Az ilyen nyilvánítás nem értékes, ez csupa külsőség, szemfény-

vesztő komédia. Még az irgalmasság testi cselekedeteinek is csak addig van értéke, ha azalatt mig azokat cselekszem, a lélekre gondolok. Lelki életre, lelki stilusra kell törekedni. A végső következtetés tehát az, hogy az őszinte benső meggyőződésnek az egyház kívánsága szerint való kiülső nyilvánítása adja meg a keresztény katolikus életnek szépségeit.

A logika vas következetességével tovább és tovább fűzött, bár filozófiai mélységekben járó, mégis világos, kellemes akcentussal előadott beszéd mély benyomást tett a hallgatóságra, mely kitörő éljenzéssel adott tetszésének kifejezést. Most az elnök Haller István orsz. képviselőnek adta át a szót.

Haller István beszéde.

Aki a katolikus felfogást véka alá rejti, annak gyilkosa. Azok az ilyen gyilkosok, akik nem veszik fel azt a harcot, amelyet követel a katolikus világfelfogás. Pedig a természet is azt tanítja, hogy a jóért küzdeni kell. A katolikus igazság a harcoknak kimeríthetetlen forrása. Sokan felveszik a harcot, de kényelmesen döstingálnak. Azt mondják, mindent meg kell tenni minden téren a katolikus érdekekért, csak éppen a politikában nem kell a katolikus felfogást érvényesíteni. Ezeknek felfogása azonban merőben helytelen. A tisztán társadalmi és gazdasági akcióval megelégedni nem lehet. A katolikus felfogást bele kell vinni a politikába is, mert hiszen a vallás nem lehet számunkra csupán magánügy. Aki egy mindenképpen sikerült hajóra ül, csak akkor érezheti magát biztonságban, ha a kormánykerék és iránytű is jók, megbízhatók. Jogunk van követelni, hogy aki közéletünk hajójának kormánykerékét tartja kezében, legalább becsületes ember legyen. (Hosszantartó zajos taps és éljenzés.) Nekünk nem szabad kegyelmekre támaszkodnunk, nekünk jogokat kell követelnünk, s ezt csak úgy tehetjük, ha keresztény katolikus világnézetünket beleviszük a politikai élet forratagába is. Eszébe jut a Titanic hajótöröttjeinek az elsüllyedés perceiben zengő énekben Istenhez küldött utolsó üzenete: „Közelebb Tehozzád, Istenünk!” A mi jelszavunk is ez legyen mindig, mindenütt, ugy a társadalmi, mint a politikai életben: „Közelebb Tehozzád, Istenünk!”

A zúgó éljenzéssel fogadott hatalmas és lendületes beszéd után a harmadik szónokot kérte fel az elnök beszéde megtartására.

Huszár Károly orsz. képvis. beszéde.

A katolikus, tehát ideális családról beszél. Ragyogó tónusokat szeretne szavaira rakni, hogy az ideális családi életet méltóan lefesthesse. Mily gyönyörű a gyermek első, gyűgőgő imája édes anyja ölen, mily szép a család közös imája, mily magasztos az ártatlan gyermeknek első szentáldozási ünnepe.

Sötét színeket is kell keresnie, hisz egy család sem kerülheti el a betegágyat, koporsót.

A család Isten rendelése. Fenséges, amíg fenséges hivatásának magaslatán áll, de ha tisztaságában meglazul, mindent maga alá temet.

Ma a család erkölcsi tisztaságához sok szó férhet. E korban a meggyőződéses katolikusnak kell hitök fenséges igazságait napfényre hozniok, s ezzel a családnak már-már veszendő becsületét visszaállítaniok. A legjobb családi élet megromlásának legfőbb oka a vallásos élet teljes hiánya, vagy legalább is annak bünös elhanyagolása. A tulzottan modern nő nőiességének legszebb kincseit dobja el magától. Nincs külön férfi és külön női morál, tehát a férfiakat egy szemernyi jog sem illeti meg olyan dolgokban, amelyek a házasság szentsége ellen irányulnak. Nem szabad a leányokból divatbabákat nevelni, s a zsenge fiúk szívét megmérgezni. A családban nem szabad a bűnökkel megalkudni. Tanítsa az apa is, az anya is gyermekeit munkára és ártatlan örömeikre. A feleség sokszorozza meg férje örömét s ossza meg vele bánatát, a férj pedig gyakorolja feleségével szemben a nő ideális kultuszát. Először a családokat kell kereszténnyé tenni, mert ebből sarjadzik boldog keresztény társadalom és nemzet!

A lelkes beszéd folyamán is többször felhangzott a tetszés zaja, mely a végén aztán teljes erővel tört ki. Miután Meisel plebános a holnapi nap programját ismertette, elnök a Kath. nagygyűlés 2-ik diszjlesztését bezárta.

Este 8 óraor iparos és munkásgyűlés volt a zsufofásig megtöltött rajzteremben. Ernszt dr. és Huszár Károly mondotak lelkes beszédeket a munkásgyűlésekről, majd Rakovszky v. b. t. t. és Haller István mondotak gyújtó beszédeket.

Harmadik nap.

Kedden, január hó 20-án délelőtt 9 óraor szentségimádással egybekötött énekes nagy mise volt, amelyet Hohenlohe herceg celebrált fényes segédlettel. Mise végén a tegnap délután teljesen be nem fejezett konferencia folytatása következett, amelyen Szabó György esperes egy egyházmegyei takarékpénztár felállítása érdekében emelt szót. Szóba került még több apróbb kérdésen kívül a brassói kerületi népszövetségi titkárság ügye is. Mindkét kérdéshez többen szóltak hozzá.

Harmadik diszgyűlés.

A harmadik diszgyűlés újból a rendes felemelő képet mutatta. Az elnöki dobozon is sűrű tömegek vannak. Ma feltűnően sok a nem katolikus előkelő férfiak száma. Katolikus előkelőségünk majdnem teljes számban jelent meg. Ma már kevesebb az idegen egyházi férfi, de viszont az eltávozottak helyén újakat látunk. A hangulat lelkes. Az érdeklődés középpontjában Rakovszky István belső tanácsos áll, mindenki róla suttog. A kronométer pontosságáva, pontban öt óraor jelent meg az elnökség, jegyzők, újságírók csoportja s a nagyszámu diszjkésret.

Rakovszky István v. b. t. t. megnyitja a harmadik diszgyűlést. Mindenekelőtt Meisel apátplebánost kéri fel az érkezett sürgönyök felolvasására. Két sürgöny érkezett, mindkettő a Kegyelmes püspök úrtól. Az egyik lelkes éljenzést váltott ki, a másik azonban szomorú hírt hozott s azt a részvét néma csöndjévé fogadta a közönség.

1. A katolikus nagygyűlés szíves üdvözlését megköszönve kívánom, hogy hirdett eszméi hiveim egyéni és családi életében megvalósulva.

2. Sógorom, Pallavicini Ede örgróf tegnap este Fiumében meghalt. Ajánlom becsületes lelkét brassói hiveim imádságába.

Ezután elnök Vass József dr.-t kéri fel beszéde megtartására, aki a szabad gondolatról való fejtegetéseiben, dióhéjba szorítva, a következőket mondotta:

Vass József dr. beszéde.

A szabad gondolat minden törekvése összefoglalható e szóban: radikálizmus. Ez pedig az az irányzat, amely gyökereken akar szakítani intézménnyel, tétellel, berendezkedésekkel. Gerincélete a fejlődés elmélete. Brunctier a következőket mondja: a szabad gondolat kezelésében levő evolúció eszméjének kimélet nélkül való érvényesítése a tudomány csödjéhez vezet. Természetes, amikor a vallás terén való evolúcióról akar beszélni, nem beszélhet a katolikus vallásról. A kath. vallás ércpáncéllal van körülvéve. Krisztus nem úgy csinálta meg rendszerét, hogy az emberek furjának-faragjának rajta, hanem úgy, hogy az egyház a szellem és tudomány fenséges fegyvereivel állt őrt, s nem engedett egy szemernyit sem 19 évszázadon keresztül. Szomoruan teszi, de kimondja, hogy protestans testvéreink dogmái között kell tételt keresnie az evolúció felfogás rombolására. Legkatolikusabb protestáns volt Luther Márton. A kath. egyház testén a XVI. században sok elfejlődött körülmény volt, amelyet le kellett onnan tépni. De, ha vizsgáljuk Luther Márton ideológiáját Krisztus, Krisztus, Krisztus, ez hangzik tanáiból. Krisztus és a szentírás. Ebből nem akart engedni s keresztény volt egész világnézete. A reformáció zajában államok határai tolódtak el, de végre elült a csaták zaja, valami békeség terült el, s akkor kezdtek a protestánsok annak tudatára ébredni, hogy az egyház tekintélye ki van kapcsolva ideológiájukból.

A 18-ik században a protestantizmus találkozó helye volt a legkülönfélébb filozófiai irányoknak.

A szentírás könyvei Isten sugallatára írott könyvek. Eleven század adta át eleven századnak, hitelességökhöz tehát szó sem férhet, s mégis a mai modern protestáns teológiai tanárok azt tanítják, hogy az egész szentírásból csupán Máthé evangéliumának mintegy 14 fejezete hiteles, de még az sem teljesen bizonyos. A szabadon gondolkodó prot. teológia tagadja a kereszténység tételeinek Krisztusi és apostoli eredetét, s azt mondja, hogy többféle filozófiából fejlődött.

Ilyen állásponton van a protestans vallásos belletrisztika is. Két Krisztus-regényre hivatkozik az „I. N. R. J.” (Rossegger)-re és a „Hilligenlei” (Frenesnn)-re.

Mindkettő vakmerő istenkáromlás.

S mit irt ezekre a modern protestans teológiai kritika? „Az I. N. R. I. felséges regény, amely a modern embernek tudományos felfogását sűríti össze regényfor-

mában.” A modern protestantizmus tehát ellentétbe jött a szabad gondolat révén Luther tanaival s elfordult a szentírástól és a keresztény világnézettől.

Nem támadni, nem vitázni jött, csak ráakart mutatni arra, hogy minő szörnyű rombolásokat vihet véghez a szabad gondolat a legkényesebb téren, a vallás terén. Tolstoj Leo mondja: „A kereszt nélküli életet értem, de értékét nem találom.” Élünk mi katolikusok is, protestáns testvéreink is keresztény életet s akkor megtaláljuk az élet értékét. (Zajos éljenzés és taps.)

Most már még csak egy hivatalos beszéd volt hátra, a Rakovszky Istváné. Mikor szólásra emelkedett a publikum lelkesen megéljenzete.

Rakovszky István v. b. t. t., orsz. képv. beszéde.

Aki Rómában a szent Péter templom felé halad, annak 2 nagy lovasszobor ötlök a szemébe. Balról a Konstantin császár, jobbról a Nagy Károly császár lovasszobra. E két szobor azt jelenti, hogy az az egyik egyenraguvá tette a katolikus vallást az akkori államvallással a pogánnyal, a másik pedig megalapította a keresztény államot. Nagy Konstantin ediktuma révén szabadságot nyert a kath. vallás. Állam és egyház immár együtt törekedtek a nemzet boldogítására. A keresztény állam az evangéliumra volt mint alapra építve, áthatva a szeretet melegítőit.

A középkort szívesen nevezik zordnak a modern írók, pedig az bővelkedett olyan intézményekben, amelyek az emberek sorsát akarták enyhíteni. Voltak karitatív intézményei. Akkor arra törekedtek, hogy az emberek között a rokonérzés kifejűdjék. Árvaházak, hospitiumok, aggházak voltak a keresztény állam és egyház védőszárnyai alatt. A zarándokokat keresztes lovagok kísérték utjokban. Ha megnyitottak egy alpesi utat, rögtön hospitiumok keletkeztek. A ma fennálló intézmények többnyire gazdasági vállalatok. Másfél évezreden át fennállott a keresztény állam s még a reformáció vihara sem tudta eldönteni, de jött a francia forradalom, s a hit, remény és szeretet hármas evangéliuma helyébe a szabadság, egyenlőség, testvériség hamis evangéliumát állították.

Emberi jogokat kodiűkáltak, de ellefedték emberi kötelességeket is kodiűkálni. Az emberből istent csináltak. Volt szabadság, de csak írásban, mert azt tényleg a kapitalizmus foglalta le, volt egyenlőség, de az csak abban nyilvánult, hogy védte a törvény előtt az akárhogy szerzett vagyont, de ellefedte a becsületes szerzés módjait is megállapítani.

A francia forradalom óta az egyház ellenségei két irányu támadásra vannak készen. Vagy a családot, vagy az iskolát támadják meg. Ha sikerül nekik a családot megdönteniök, akkor a jelen az övék, ha az iskolát, akkor a jövő. Fájdalom, ebben a nagy harcban mi vagyunk a gyengébbek. Maholnap odajutunk, hogy vallásszabadságot kell kivivnunk magunknak. Példa á Franciaország. Papiron van vallásszabadságunk, járhatunk templomba, de nálunk is az állam támadta meg a

keresztény katolikus családot, amikor a felbonthatatlan katolikus házasság helyet: a felbontható polgárit hozta be s megfosztotta az asszonyt attól a biztonságtól, amelyet csak a katolikus házasság nyújtott neki. Kinek az iskoláit államosítják? A reformátusét, lutheránusét, zsidóét nem, csak a katolikusét. Ez azért van, hogy a katolikus szülő ne neveltesse gyermekeit katolikus módon, holott a felekezetek az ovodától az egyetemig neveltetik gyermekeiket a maguk vallása szerint.

A budapesti Pázmány-egyetemen Galilei Klub garázdálkodik, s a katolikusokat kiszorítja, sőt nemcsak a katolikusokat, hanem általában a keresztényeket. A keresztény hallgatók száma mindig fogy, a zsidóké folytonosan nő. Ez azt jelenti, hogy nemsokára nem lesz Magyarország keresztény intelligencia. Nem bánt senkit, de a magát nem hagyja! (Hosszantartó, lelkes éljenzés és taps).

E szomorú állapotok okát keresve arra a következtetésre jut, hogy hibás az intelligencia, a papság és főpapság.

Az intelligencia fél tanúságot tenni katolikus voltáról. Mikor 20 év előtt a fővárosba ment templom előtt, kereszt előtt, úgy, ahogy gyermek korában nevelték kalapot emelt. Kezdetben látta, hogy az emberek gunyosan mosolyognak. Később azonban örömmel tapasztalta, hogy e jó szokásnak mind több követője akadt. Egy ember bátorsága 100-ban is azt kelt. Azt mondják templomba járnak klerikális valami, s félnek e vádtól. A zsidót nem gunyolják, ha hosszunapját, igen helyesen, áhitattal megüli, a protestáns sem ha templomba jár, csak a katolikus.

Félünk a hírlapoktól, pedig az is csak mumus. Jól mondta a vas kancellár: „Uraim jegyezzék meg maguknak, hogy az újság nem egyéb, mint rongyokból készített papírra nyomtatott gondolat. Ha él a nemzetben ez a gondolat, akkor tisztesség, különben rongy marad!”

Félünk a szabadkőmivesektől, pedig kár komolyan venni olyan férfiakat, akik az est homályában titkos hókusz-pókuszok közt tanácskoznak. Aki suttyomban jön-megy, annál valami nincs rendben. Lám, ő idején kötény, kalapács, malteros kanál nélkül nyílt fővel. Ha ő szabadkőmives volna nem titkolná, de odanyomtatná még a visitkártyájára is! (Zajos derűtség, szünni nem akaró tapsvihar.) Csatákat pincékben, páholyokban nem lehet vívni, csak az Isten szabad ege alatt.

Legyünk mindig harcászok, anélkül, hogy a csatát keresnők. Nekünk olyan béke kell, ahol a béke és békétiérés egyaránt a miénk. Önbizalom, összetartás kell ide. A papság nélkül nem lehet eredményre jutni. Dicséri a papság szociális tevékenységét, de még nem látja elég intenzívnek.

Most érkezett beszédjének legkényesebb pontjához. Másutt, például a fővárosi nagygyűlésen nem mondaná el, de bátran elmondhatja itt, ahol olyan püspök van, amit a püspöki méltóság fénye soha el nem kápráztatott, sőt inkább, mindig akarta és akarja vállalni azokat a nagy terheket, melyek méltóságával járnak. Ki kell mondani, hogy az egyház legfőbb

vezetői és a nép között nincs meg az a szoros kapocs, amely nélkül intenzív katolikus élet nem lehet. Megszűnt az az idő, amikor pástörlevelekkel lehetett népeket kormányozni. A legtöbb támadásnak a katolikus vallás van kitéve, hol vannak a főpapok, akik megvédik. A püspök nagy hatalmat kapott, de ezzel több kötelességet is. A nagy katolikus vagy nem teszi meg kellő módon kötelességeit!

Látta már, hogy koldus katholicizmust megvédett koldus egyház, példa rá O'Conell, látta már, hogy koldus katholicizmust megvédett gazdag egyház, példa rá Windhorst, de hogy gazdag katholicizmust koldus egyház mentse meg, azt még nem látta soha. (Percekig tartó zajos éljenzés, igaza van! kiáltások és tapsorkán.)

Köszöni végezetül a maga és bajtársai nevében a példás lelkesedést és figyelmet. Ha sikerült csak egy szívben is felgyújtani a lelkesedés lángját, akkor veszik újra vándorbotjukat s mennek tovább, mert ez az egy is megérdemelte a fáradságot!

Ötnegyedórás beszéde végén újból kitért a lelkesedés vihára, melynek elől tával Szélyes Dénes szentszéki tanácsos, a Népszövetség brassói igazgatója mondott keresetlen, meleg szavakban köszönetet mindazoknak, akiknek ez óriási sikerben részök van, főleg a központ lelkes apostolainak, aztán Meisel József apátnak néhány meghatott, szintén köszönő szava után Zomorai Dániel püspökhelyettes gyönyörű zárószavai után az első erdélyi katolikus nagygyűlést Isten nevében bekeresztetnek nyilvánította. Még a Hymnust énekelték el lelkesedéssel, aztán a hullámzó nagy tömeg feledhetetlen emlékek szívében szétoszlott. Ezzel az íródiáknak tiszte is véget ért. Nincs mért filozofálni! Szép volt, fenséges volt, szóval: Katolikus nagygyűlés volt!

Vidéki katolikus nagygyűlések.

A keresztény restauráció munkája egyre hatalmasabban bontakozik ki Magyarországon. Első sorban a hitélet mélyül. Talán soha olyan széles körökben az igazi hitélet Magyarországon lelkes táborra nem talált, mint éppen napjainkban. A templomok telve, az oltárok előtt ájtatos hívek serege, a vallásos társulatok folyton szaporodnak s élükön haladnak az intelligencia vallásos egyesülései, az Urak és Urnök kongregációi. A szentségekre járulás olyan nagy arányokat vert s olyan benső hitéletnek a bizonyossága, aminőről pár évvel ezelőtt alig álmodtunk volna.

A hitnek ez a benső átélése adja aztán biztos alapját a katolikus akciók erejének. Nem tüntetés, hanem érdekszövetkezés a keresztény restauráció, hanem bensőséges hitéletnek a szükségszerű közéleti megnyilvánulása. A lelkek legmélyéből fakadnak katolikus akcióink s azért van bennük erő, élet és meggyőző igazság.

A katolikus akciók országos jelentőségű ünnepe minden évben az Országos Katolikus Nagygyűlés. Néhány év óta azonban már ez sem elégséges. Az or-

szágos jellegű nagygyűlés mellett egyes vidékek katolikusai egymás után tartják meg a maguk részleges katolikus nagygyűlését, hogy azok, akik az országos gyűléseken részt nem vehetnek, egyik vidéki központokon seregjeljenek össze időről-időre s ott keresve érintkezést az országos mozgalomnak vezéreivel, gyűjtse nekik lelkesedést, erőt, kitarítást a további munkálkodáshoz és legyenek az országos nagygyűlések munkájának folytatói, továbbvivői minden vidéken.

Nemrég a Felvidék tartott katolikus nagygyűlést, most Erdély követte a példát Brassóban.

Az erdélyi katolikus nagygyűlésnek a keresztény szempont mellett még magyar szempontból is nagy jelentősége van. Brassó magyar lapjai egyértelműleg elismerik, hogy ott a katolikus táborozás magyar erőgyűjtést is jelent. A most folyó oláh paktum tárgyalások miatt az erdélyi magyarság különben is ideges; egy-egy olyan városban, mint Brassó, a magyarság aggodik eddigi szép sikereinek elvesztésén s egész Erdély magyarságának szétporlását látja a paktumban. Ebben a gondterhes hangulatban valósággal felvillanyozta Erdély magyarságát a brassói katolikus nagygyűlés, melynek a Királyhágón inneni oldaláról jött szónokai mint ha a szorongatott magyar Erdélynek a testvér Magyarország bátorító, erősítő kézzorítását hozták volna el.

Erdély a mai, rá nézve annyira valóságos időkben ismét megérzi, hogy Szent István óta egy biztos támasza van Magyarországnak: a kereszténység. Ez a brassói katolikus nagygyűlésnek egyik legnagyobb tanulsága.

(Tiszántul.)

Egyházmegyénk öröme.

(Főpásztorunk diszdoktorsága.)

Ünnepség volt Gyulafehérvárott, az erdélyi püspök székhelyén, csendes zajtalan, de annál bensőségesebb. Az ünnepély után egy munkában megöszült férfi azt mondta: „Nagyon szép volt, nem volt benne látványosság, külsőség; az egész csupa melegség, szív és bensőségből állott.” Nem volt hivatalos meghívás, szájról-szájra járt a hír s megindult az egész város. A gimnáziumunk előtt egész kocsitábor állott. De kezdjük elülről. A budapesti tudomány-egyetem diszdoktorává választotta püspök urunkat. A tudományegyetem küldöttségében dr. Kiss János pápai praelátus, prorektor és dr. Hanuy Ferenc apát, egyetemi tanár adták át ünnepélyesen a diszdoktori oklevelet Erdély apostoli lelki püspökének, vasárnap e hó 18-án délelőtt fél 12 órakor, akit a Nagy Konstantin-jubileum alkalmából választott diszdoktorává a tudományegyetem hittudományi kara. Az ünnepség a gyulafehérvári főgimn. ez alkalomra Reithofer tanár által ízelesen feldiszitett tornacsarnokában folyt le, amely egészen megtelt díszes és előkelő közönséggel.

Jelen voltak: herceg Hohenlohe Klodvig és neje Mailáth Sarolta grófnő, a helybeli cs. és kir. helyőrség tisztikarának 15 tagu küldöttsége Haiuninger Ferenc

vezérőrnagy, Baitz Károly és Jankovich ezredek vezetésével, az erdélyi fehérvári székeskőpálmán Tamási Áron ap. protonotárius, nagypréposttal az élen, Karácsony Márton pápai praelátus, apátplebános Marosvásárhelyről, a helybeli papság, a kir. törvényszék, élen Eördög Virgil kuriai bíró elnökkel, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsa, élen Novák Ferenc polgármesterrel, a főgimnázium tanári kara és egész tanulóijúsága, a papnevelőintézet, a városon lévő összes más hivatalok, s diszes hölgyközönség, akiknek sorában ott láttuk özv. Mohay Sándorné, Ávéd Jákóné, dr. Csubry Bonifácné, Roska Józsefné, Présia Romuluszné, Urbán Gyuláné stb. urnöket.

Az ünnepséget a főgimnázium és a papnövendékek alkalmi énekara P. Feliciánnak egyik hatásos énekével vezette be, midőn a jelen voltak élénk ovációi közt bevonult a díszterembe az ünnepelt püspökkel az egyetem ünnepi küldöttsége. Dr. Kiss János prorektor a következő beszédet intézte az Alma Mater új diszdokorához:

Kiss János beszéde.

Nagyméltóságú Gróf, Püspök Ur!

Kegyelmes Urunk!

Dicsőségesen uralkodó pápánk, X. Pius Ó Szentségének legmagasabb kezdeményezésére az egész katolikus világ nagy lelkesedéssel ilte meg tizenhatszázados alkalmát annak az örvedetes és korszakalkotó eseménynek, hogy Nagy Konstantin császár a milviusi hidnál nyert győzelem után Milanóban rendeletet adott ki, melynek értelmében a keresztények a római birodalomban vallászabadságot nyertek. Kezdeté és alapja volt ez Európa és a többi világrész keresztény művelődésének, kezdeté és alapja a kereszt boldogító diadalának.

E világra szóló eseményt a keresztény világnézet nagy apostola, Pázmány Péter bíboros, primás és esztergomi érsek által alapított budapesti királyi magyar tudományegyetem hittudományi kara azzal kívánta megünnepelni, hogy olyan kiválóságokat, kik a keresztény tanok buzgó hirdetésében és terjesztésében, valamint azok tudományos művelésében s ily művelés szorgalmazásában s pártolásában kitűnnek, diszdoktorokká választott. A választás magas püspöki karunk öt nagyérdemű tagjára s ezek közt Nagyméltóságodra esett. A kar e tettét az egyetemi tanács nagyon helyesnek tartotta s előterjesztésére Felsőes Urunk és Apostoli Királyunk legkegyelmesebben megengedte, hogy az egyetem a választottaknak a diszdoktori oklevelet kiadja.

A Nagy Konstantin-jubileum alkalmával diszdoktorrá nevezettek közé igen nagy örömmel és lelkesedéssel soroztuk, sőt be kellett soroznunk Nagyméltóságod személyét, mint aki krisztusi életével, papi és püspöki működésével, élőszóbeli hithirdetésével, az erdélyi katolikus státusban, a Szent István Társulatban s egyéb egyesületekben és a legkülönbözőbb alkalmakkor elmondott beszédeivel, bölcs írásaival s a keresztény világnézet tudományos művelésének szorgalmazásával és istápolásával mint igazi egyházi doktor és apostol a kereszt diadalát s a keresztény világnézet érvényesülését a jelentős er-

délyi egyházmegyében s egész országunkban kivételesen nagy arányokban előmozdította.

Nagyméltóságod szellemi kiválóságát már régebben elismerte a bécsi egyetem, mikor nevét ezelőtt 16 évvel tiszteletli doktorainak aranykönyvébe iktatta. Ezt a nevet a történelem arany betűkkel fogja beírni az erdélyi egyházmegye s a magyarországi kahalikus egyház évkönyveibe is. A mi tudomány-egyetemünk sem maradhatott el s a töle telhető tiszteletnyilvánításban kellett részesítenie azt a lángelkű doktort és apostolt, aki mint püspök méltó utóda a Batthyányi Ignácoknak, Haynald Lajosoknak és Fogarassy Mihályoknak, mert eszmei tökéletességben valószínűleg megindoztak a követelményeket, melyeket a nemzetek apostola Tituszhoz és Timoteuszhoz intézett leveleiben a püspökkel szemben támaszt, hogy tanítsanak, intsen, buzdítsanak türelemmel és tudással s emellett életével a nyájnak példaképe legyen; aki égő buzgalomával s fáradságot nem ismerő, áldozattól vissza nem riadó működésével bámulatos eredményeket ért el, úgy hogy személye fogalomává, a sikeresen buzgolkodó apostol fogalmává vált s mielőtt elhangzott volna már valóította Szentatyánk működésének jelszavát, hogy Krisztusban mindenek megújuljanak. Emellett ebben a nagyterjedelmű egyházmegyében, melynek területén különböző vallású és nemzetiségű magyar polgártársak laknak együtt, mindig a béke olaját hordozta körül s a szeretet balzsamát osztogatta. Ehhez a magas szintájú és eredményekben gazdag főpásztori működéshez járult az a nagy s mindig a kor szükségleteinek megfelelő áldozatosság, mellyel mint bőkezű Maeccenas a tudományos és irodalmi működést szinte példátlan eredménnyel előmozdította.

Ezek elgondolása indította a budapesti királyi magyar tudományegyetemet arra, hogy Nagyméltóságodat diszdoktorrá avassa; ezzel tiszteletét és elismerését akarta kifejezni a keresztény világnézet buzgó apostola iránt s önmagát is meg akarta tisztelni.

Az egyetemünk által kiállított diszdoktori oklevelet a Rector Magnificus megbizásából mint a hittudományi kar küldöttei tanártársam és én ezennel mély tisztelettel átadjuk Nagyméltóságodnak.

Ez a diszdoktori oklevél, midőn jele annak, hogy egyetemünk Nagyméltóságod kiválóságai és érdemei előtt meghajtja zászlaját, legyen egyuttal szoros kapocs érdemes személye és egyetemünk közt.

Kérjük az Egek Urát, adja meg Nagyméltóságodnak, hogy magasztos eszméinek minél teljesebb érvényesülését megérje.

A prorektor hatásos beszéde mélyen megindította püspök urunkat, aki meghatottan a következőekben választott:

Főpásztorunk beszéde.

Méltóságos Prorektor Ur! Nagyságos Apát Ur! mélyen tisztelt közönség és kedves fiam!

Az első és utolsó szavam is csak a hálának, elismerésnek és köszönetnek

szava lehet ezen ritka kitüntetésért, amely engem és bennem az egész erdélyi egyházmegyét érte.

Hálát mondok első sorban ő felségének, apostoli királyunknak, aki megengedni és elrendelni méltóztatott, hogy a kereszténység jubileumának emlékére az én igénytelen személyem is a budapesti kir. magy. tudományegyetem hittudományi karának diszdoktorává avatassék.

Hálát mondok a budapesti tudományegyetem általam is nagyrebecsült Rector Magnificusának, ki ezen küldöttséget kiszemelte, hogy a diszdoktori oklevelet nekem átadja.

Hálát mondok a hittudományi kar minden egyes tagjának, kiket nemcsak személyesen ismerem, hanem benső értékükben is nagyra becsülök, hogy engem érdemesnek tartottak diszdoktoraik sorába beiktatni.

Hálás vagyok Méltóságoknak, hogy e hosszú utat megtették s megjelenésükkel e mai napot nemcsak reám nézve tették emlékeztetéssé, hanem mindnyájunkra nézve, kik e családi ünnepségen résztvevőnk.

Különösen hálás vagyok azért, hogy éppen a mai napot, Jézusnak nevenapját, Szent-Péter katedrójának ünnepét, január 18-át választották.

Jézus nevenapját, hogy emlékeztessen arra, hogy minden sikert, elismerést, melyben eddig is bőven volt részem érdemtelensül s melyért eléggé megalázkodni és hálát adni nem tudok, hogy mindent az Ur neve erejének köszönök, aki engem méltatlant szolgálatára hívott; az isteni Mester Jézus Krisztus segítségét mindenkor éreztem, az ő irgalmát és jóságát mai megbecsültetésemben is hódolva imádom.

Szent Péter katedrójának ünnepét, mely figyelmeztet arra, hogy amit hirdetek, nem magamtól tanultam, hanem Anyaszentegyházamtól, melynek látható feje a bárányoknak és juhoknak pásztora, aki megszabja munkásságunk irányát s akinek ha engedelmesskedünk, áldás fakad minden lépésünkön.

Január 18-át, mert ezelőtt 26 évvel mint negyedéves teológiai hallgató ezen a napon tettem le az első szigorlatot egyhangú kitüntetéssel. Nem dicsekvéssel, hanem hálából mondom, mert ma reggel visszaszállt emlékezetem a Pazmanium kis szobájába, melyet feledhetetlen emlékü rektorom, Lollok József bocsátott rendelkezésemre, páratlan előékenységgel, hogy zavartalanul készülhessek vizsgálatomra.

Mennyi gyönyörűséget és örömet okozott nekem a készület a héber nyelvű és egyéb eredeti szövegben, minden egyes szóban nyilatkozó mély értelemnek tanulmányozása, valóságos kincsesár volt ez, mely a lelket gazdagította s ami soha nem érzett gyönyörűséggel töltötte el a lelkemet.

A jó Isten betegséggel látogatott meg, de azért a másik két szigorlatot is lettem nem kitüntetéssel ugyan, de tanárainak megelégedésére. Következett volna a disszertáció. Gyönyörű tételt kaptam a katedrójára: De Transubstantiatione in S. Eucharistiae Sacramento. És ha rész-

ben gyengélkedésem, részben a munkakör, mellyel feljebbvalóim megbiztak, nem is engedték meg, hogy disszertációmát kidolgozzam és benyújtsam, de azt hiszem, annál inkább igyekeztem a fenséges hittitkot megérteni, az életbe átvinni, de nem úgy, hogy csak engem emeljen fel, hanem hogy közkincsévé tegyem a velem érintkezőknek. Úgy, hogy elveszettnek tekintetem minden egyes napot, ha legalább egy lelket az üdvösség forrásához el nem vezethettem. S midőn a bécsi egyetem tiszteletbeli doktora közé iktattott, nagyon jól esett nekem, mert az én tanáraim egy évtized mulva is visszaemlékeztek arra a teológusra, kinek a teológia tanulása gyönyörűség és öröm volt, s aki mindig fájlalta, hogy a szent tudományokban jobban el nem mélyedhetett.

És most, hogy a budapesti tudományegyetem hittudományi kara meg akart tisztelni engem e díszdoktori oklevéllel, nem annyira magamért fogadtam el, hanem az erdélyi egyházmegyéért, melyhez szívem oda van növe, hogy mikor az ország első fakultása az ő főpásztorát megbecsüli, ha nem is volt módjában sokat írnia, azt a tevékenységet akarja méltányolni és értékelni, melyet a lelkes vezetésében, de különösen az ifjúság nevelésében kifejtett. Nekem megnyugvásomra szolgál, ha azt mondják, hogy itt a katolikus és a magyar névnek becsületet szereztem. Nekem elég az a tudat, hogy azon testvéreim is, kik egyházunk kötelékébe nem tartoznak, vagy más nemzetiségűek, láthatták, hogy minden embert megbecsülök, aki Krisztus kegyelmét keresi, aki a krisztusi ígék szerint él s igyekszik azokat az életbe is átvinni.

Végezetül még egyszer köszönetet mondok ezen felemelő és buzdító megnyilatkozásért a becsülésnek és elismerésnek és kérem, tolmácsolják ezt küldöik előtt is s biztossítsák őket az én változatlan ragaszkodásomról, hálaíráról és tiszteletemről.

Püspök Urunk őszinte szívből fakadó szavait gyakran megszakította a lelkesült hallgatóság élénk tetszése s beszéde befejeztével lelkes tüntetésben részesítette.

Ezután a jelenlevők a püspök előimádkozása mellett elmondták az angyali üdvözlőt, majd a nevezett énekkar egy bájos dallamu énekét adott elő s végül az ünnepelt hálás köszönetet mondott a nagyszámmal egybegyűlt előkelő közönségnek, hogy úgy őt, mint főleg az erdélyi egyházmegyéért kitüntetés fényét megjelenésükkel emelték.

Az ünnepélyről mindenki bizonyos jóleső melegséget s tüzet vitt haza, mi különösen a főpásztor szívből jövő s intim vonásokat tartalmazó beszédéből eredt. Az egész úgy önmagától jött: a szívekből.

Sürgőnyt küldtek: Szentkereszt Zsigmond báró, az igazgatótanács nevében, Dorgó Albert, Merza Lajos, Bíró Balázs, dr. Ugron Gábor, Farkas Lajos igazgatótanácsosok, Fejér G. dr. az egyetlen élő budapesti doktor, Köntzey Benedek, Kolozsvári plebánia Kolín plebános: „Aki szívével a legmagasabb ismeretek honába vezette övét — szívével uralkodjék továbbra is felettünk.”

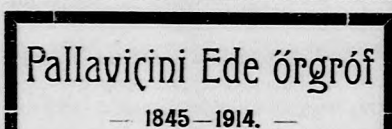
Az ünnepi ebéd.

Délben fél 1 órakor a püspöki aulában ünnepi ebéd volt, amelyen résztvettek:

Dr. Kiss János pápai praelátus, egyetemi prorektor, dr. Hanuy Ferenc apát, egyetemi tanár, özv. Mailáth Györgyné, herceg Hohenlohe Clodvigné, Hauninger Ferenc tábornok, Eördögh Virgil törv. elnök, herceg Hohenlohe Clodvig, Baitz Károly ezredes, Jankovits ezredes, cs. és kir. kamarás, Novák Ferenc polgármester, Karácson Márton pápai praelátus, lovag Oelberg Ottó, lovag Ávéd Jákó, Kovács Lajos praelátus, Tamási Áron nagypost, dr. Cserni Béla, Mailáth Ferenc, dr. Kóródy Péter kanonok, Balázs Endre papnev. rektor, dr. Csabry Bonifác, püspök urunk orvosa, Kárpiss János főigazgató, Soóthy Gyula kanonok, Balázs Ferenc kanonok, Szpornyi János régens, Varga Ferenc püspöki szertartó, Boros József p. titkár, Truppel Győző udvari káplán.

Az ebéd közben dr. Kiss János prorektor az ünnepelt püspököt köszöntötte fel, aki válaszában méltó poenitenciául ajánlotta fel mindazt a sok szépet és jót, amit ezen a napon magáról hallani kellett s ismételtén köszönetet mondott a kiváló kitüntetésért.

Az egész erdélyi egyházmegye nagy örömmel vette tudomásul lángbuzgalmu, fáradhatatlan főpásztorra kitüntetését, de kettős örömmünkbe t. i. a brassói sikerült nagygyűlés és eme ünnepély által keltett örömmünkbe tetszett a jóságos Urnak ürmecskéket hullatni, amennyiben Pallavicini Ede őgróf váratlan halálával gyászba borította püspök urunk magas családját és a nagy terjedelmű rokonságát.

Fiumei távirat jelentette hétfőn este püspök urunknak, hogy sógora Pallavicini Ede őgróf, titkos tanácsos, a főrendiház tagja, hétfőn este hatvankilenc éves korában ott meghalt. Páratlan tevékenységű és széles körben ismert érdemes főúr szállt vele sirba, aki egész hosszú és harmonikus életét szorgos munkában töltötte el. Huszonnégy éves korában a pénzügyminiszterium szolgálatába lépett s olyan jeles szakembernek bizonyult, hogy magára vonta a legelőkelőbb pénzügyi körök figyelmét. Hamarosan a Magyar Általános Hitelbank igazgatója lett, majd több nagy iparvállalat élére került. E merkantilis tevékenysége mellett élénk részt vett a mezőgazdák mozgalmában s mindezekon felül futotta idejéből arra is, hogy a Dunántúli Közművelődési Egyesület elnöki székében melegsívű szolgálja legyen az ország kulturális törekvéseinek. Az évezredes olasz család sarja, aki ősei közé hat olasz bíborost és három genovai dozsét számíthat s akinek a nagyapja szerezte meg a magyar indigenátust, a magyar anyagi és szellemi javának lett hűséges kertésze.

Pallavicini Ede őgróf a mult héten

csütörtökön este érkezett Fiuméba, hogy részt vegyen a Szent István hadihajó vízbocsátásának ünnepén, egyrészt legfelsőbb meghívásra, másrészt mint a Ganz-Danubius hajó- és gépgyár részvénytársaság elnöke. A vacsorát még felesége társaságában jókedvűen elköltötte, de nemsokára hideglelét kapott és 39 fokos lázba esett. A pénteki és szombati napokon Kisuljak dr. fiúmei főorvos és az időközben odaérkezett háziorvosa, Lumniczer dr. tanár kezelték. Betegsége normális lefolyásnak ígérkezett. Vasárnap azonban szív működése, mely a néhány héttel ezelőtt kiállott orbáncbetegség folytán amugy is rendetlen volt, tetemesen gyengült s hétfőn délelőtt folyamán a beteg állapot válságosra fordult. A déli órákban fölvetta a halotti szentséget és az est beálltával esendesen elhunyt. Betegágya körül ott volt felesége, született Mailáth Etelka, főpásztorunk nővére, továbbá három gyermeke: Edina, Zichy Ráfáel gróf felesége, Stefánia, a két év előtt elhalt Hadik Béla gróf özvegye és György őgróf orsz. képviselő és felesége Andrássy Boriska grófnő.

Nagy és fájdalmas vesztesége ez a haláleset a katolikus közéletnek, melyben az ő elmulásával nagy és nehezen pótolható ür támad.

A váratlanul elhunyt nemes őgrófit már családi hagyományai is a katolikus közélet vezető munkásai sorába iktatták, de buzgalmit és a katolikus egyesületi életben való részvételét még inkább fokozta házassága, mellyel a Mailáth és Zichy grófi családokkal jutott szorosabb atyafiságos viszonyba. Feleségével az utolsó országbíró: Majláth leányával a Központi oltáregylet elnöknőjével szinte vetélkedve vett részt a katolikus egyesületi munkában és különösen a budai katolikus intézmények találtak benne nemcsak fáradhatatlan munkás vezetőre, hanem nagylelkű támogatóra is. Buda két újabb és nagyjelentőségű katolikus intézménye: az új katolikus kör és a Rákóczy-kollegiummal kapcsolatos érseki gimnázium igen jelentős mértékben az ő munkájának eredménye. Nyugodjék békében s az Ur adjon vigasztalást az egész családnak!

Pallavicini Ede őgróf holtteste az Üllői-uti Örökimádás templomban nyugodt pompás ravatalon. Szakadatlanul hordták a gyönyörű koszorukat és eskorokat az elhunyt főúr koporsójához. Tíz órakor délelőtt énekes rekviemet celebrált Kanter Károly praelátus s a templom megtelt előkelő közönséggel. A holttest beszentelését csütörtök délután félháromkor kezdte meg Csernoch János hercegprimás. Az őgrófit a farkasréti temetőben helyezték el örök nyugalomra.

Az összes lapok a megboldogult őgrófról e ismerőleg írnak. A Világ azt írja, hogy egyike volt azon mágnásoknak, kik komoly munkával foglalkoztak.

A Nap következő sorokat hozza:

Széles körökben örjási részvételt kelt őgróf Pallavicini Ede főrendiházi tag váratlan halála. Gyászolja a politika, a társadalom és főként hosszú sora a gazdasági, kereskedelmi és ipari intézményeknek, amelyeknek vezetőférfia, alapítója, lelkes munkatársa

volt. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, a Magyar Gazdaszövetség, a Hangya-szövetkezet, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, az Országos Központi Hitelszövetkezet, részvénytársaságok, továbbá a Dunántúli Közművelődési Egyesület, az Országos Széchenyi Szövetség sorra rendkívüli gyűléseken foglalkoztak a halálesettel és a részvét kifejezésének módozataival. A D. M. K. E. hosszú részvétiratot intézett az özvegyhez; a sirnál az egyesület nevében Rákosi Jenő elnök méltatta elődjének érdemeit. Pallavicini Ede tudvalevőleg a Szent István hajó vízrebocsátásához ment Fiuméba, ahol tüdőgyulladás támadta meg és oltotta ki hatvankilenc éves korában az életet. Az elhunyt rokonsága kedden reggel érkezett Fiuméba, ahonnan szerdán délután hat órákor a gyorsvonattal hozták Budapestre a halottat.

H I R E K.

Püspök Urunk látogatása Marosvásárhely. Hosszu távollét után ismét 2 félnapot töltött Főpásztorunk marosvásárhelyi hívei és gyermekei között. Szándékosan irtam 2 félnapot, nem azért, hogy nagyobb számról szólhassak, hanem főképen azért, mert a püspök ur találékony gondossága mind a két fél napnak olyan kedves tartalmat adott, hogy mindenikről külön kell megemlékezni. De kezdjük elől. Január 14-én a délelőtt 11 óras gyorsvonattal érkezett a székely fővárosba az erdélyi püspök ur. Kiséretében jöttek az igazgatótanács üléséről Karácson Márton pápai praelátus, dr. Ugron Gábor főgondnok. Köllő Ignác alispán, Boros József titkár stb. A Főpásztor ur az állomásról egyenesen a róm. kath. főgimnáziumhoz hajtatott, melynek tanári kara és ifjúsága a tornacsarnokban várta nagynevű vezérét, s midőn megpillantotta, lelkes óvációban ünnepelte. Ő Excellenciája megköszönvén a szívélyes fogadtatást, lelke meleg szeretetével beszédet mondott az ifjúsághoz. „Már régóta és többször óhajtottam hozzátok jönni — mondotta a Kegyelmes Ur — és ha mégis nem jöttem, az nem azért történt, mintha én az én marosvásárhelyi fiaicskáimat és hűveimet kevésbé szeretném, vagy velük kevesebbet törődném, mint másokkal, nem, hanem azért, mert kiterjedt egyházmegyémm sok gondja sokfelé szólit.” Mostani jövetelének kettős célja van. A Szent Atyánál járt Rómában, Krisztus földi helytartójától két ajándékot hozott a marosvásárhelyi kath. gimnázium ifjúságának, Ő Szentsége nagy szeretetének két drága zálogát. Egyiket most adja által. Ez a pápa Ő Szentségének aranykeretes nagy arcképe az intézet számára, melyen a Szent Atya áldó szavai foglalnak helyet a főgimnázium igazgatója, tanári kara és ifjúsága részére aztán pedig a sajátkezű aláírása. A második ajándéka Szent Atya áldása, melyet másnap fog kiosztani. Buzdította aztán az ifjúságot, hogy a nap hátralevő részén szent gyónás és magabizallság által buzgón készüljön a pápai áldás megnyerésére. A püspök ur beszédéért Karácson Márton praelátus ur mondott köszönetet. Ezt követte aztán a ta-

nári kar külön tisztelgése a püspök urnál a praelátus ur, mint püspöki biztos vezetése alatt. A délután az ifjúság és hívek gyónatásában telt el.

Január 15-én reggel 8 órákor zsufo-lásig megtelt a főtéri nagy templom hívekkel, bár csipős hideg volt. A tanuló ifjúságon, fiukon és leányokon kívül a hívek is igen nagy számban siettek a szt. gyónásban megtisztulva, s az eucharistia-
val megerősítve részesülni a pápai áldásban. A szent mise alatt annak első felében a kath. gimn. ifjúsága, második felében pedig a zárdai iskolás leányok énekeltek kedvesen a hívek épülésére. Szent mise után az apácák és szent Ferenc-rendi atyák iskoláinak rövid meglátogatása következett. Alig érkezett vissza a Főpásztor ezen utjából, már várta a felkeresők nagy tömege. Mindenkinek juttatott hátralevő idejéből ha néhány percet is. Délután negyed 1 órákor már a vasuti állomásonál bucsuzkodtunk. Még néhány pillanat, s aztán az odagyülekezett ifjúság, tanárok és hívek lelkes éljenzése között elindult a gőzös, mely Erdély főpásztorát rövid 2 félnapos itt időzés után elvitte fő-
lünk székhelyére. „Bene ambulet, sit Deus in itinere Ejus et angelus Domini comitetur cum Eo!”

Személyi hir. Zomora Dániel praelátus kanonok Brassóból, hol mint a Kath. nagygyűlés elnöke 3 napig tartózkodott, szerdán délben haza érkezett.

Rakovszky István b. t. t., országgyűlési képviselő s dr. Ernszt Sándor p. kamarás, Népszövetség országos igazgatója egy napig püspök urunk vendégei voltak.

Az Eucharistia társulat tagjait felkértem, hogy a tagsági díjat (2 K.) mielőbb hozzám beküldjék.

A Gyulafehérvári Kath. Legényegyesület folyó év február hó 1-én vasárnap táncsal eg yebekötött színelőadást rendez a sétatéri Vigadó nagytermében. Színre kerül: A betyár ken döje. Népszimnű dalokkal hat szakaszban. Irta: Abonyi Lajos. Régi jó erők játszák s nagy lelkesedéssel tanulták. Kezdeté este pont 8 órákor. A darab hosszúságára való tekintetből pontos megjelenést kérnek.

Elnézést kérek mindazon ftdő uraktól és tanító uraktól, kiknek a szállás ellen a nagygyűlés alatt kifogásuk volt. Első alkalom lévén ily nagy dolgokra, a járatlanság és tapasztalatlanság bénítólag hatott. A jó akarat megvolt s így ez fejlessze el a kifogásokat. A közreműködést és elnézést köszönöm. Meisel József braszó plebános.

Értesítés. A gyulafehérvári kir. törvénytisztviselőnek a f. évben az I. esküdtészeki ülészak február hó 3-án kezdődik. A folyó év január hó 17-én tartott nyilvános ülésben kisorsoltattak a rendes és helyettes esküdték nevei.

Minta sekrestyésnek ajánlok egy négy középsiskolát végzett ifjút, ki egyszerűsmind a plebániai irodai s egyéb munkát is végezne. Kérdezősködés a szerkesztőségben.

Adomány. Frenzl Gyula és neje volt magyarigeni jegyző, 24 évi jegyzősége emlékére, az ottani templomnak egy szép zöld selyem zászlót ajándékoztak.

Tusnádfürdő égéséről terjesztett hírből a való igaz az, hogy ott semmi egyéb el nem égett, mint a gyógyterem emeleti része. Az ebből származott kár biztosítás után teljesen megtérül.

† **Nikl János.** Zalátnának megint gyászja van. A m. kir. főbányahivatal, amely csak az elmúlt év szeptemberében vesztette el hivatalfőnökét, most újra ravatal előtt áll. Nikl János m. kir. főbányatanácsos, főbányahivatali főnök f. hó 15-én este háromnegyed 9 órákor az Urban csendesen elhunyt. Nikl János alig három hónapja hogy Selmechányáról Zalátnára költözött. Azon ritka egyéniségek közé tartozott, akikről elmondható, hogy egész ember volt. Példás családapa volt, aki egészen családjának élt. Példás hivatalnok volt, fáradhatatlanul végezte hivatalával járó kötelemait, a munka embere volt, ebből következik, hogy elsőrangú tekintélye volt a hazai bányászat terén. Az igazi nagy egyének jellemvonása, hogy szerények, alázatosak, emellett határozottak. Ilyen volt Nikl. Közvetlen, egyszerű modorával mindenkit, akivel érintkezett első találkozással megnyert. Tekintélyével másokat nem elnyomni, hanem felemelni iparkodott. Bár nem élt oly társadalmi életet, mely a nagyhangu mulatozásban áll, hanem azért ezen téren is megtalálta a helyő tónust; mindenkiyel talált módot arra, hogy társadalmilag érintkezzék. Mindezen szép jellembeli tulajdonságok mellett, mint igazán művelő ember, nem hanyagolta el vallásos kötelességeit sem. Amikor Zalátnán nem igen voltunk hozzá szokva, vasár- és ünnepnapokon pontosan jelen volt a szentmisén, sőt hétköznap is ott láttuk az Isten házában, térdelni s imakönyvből imádkozni. Élő apológiája annak, hogy a sok teendő mellett is lehet egy állami hivatalnoknak időt találni arra, hogy megadja Istennek azt, ami az Istené, csak az élő hitben gyökerező erős akarat és rendszeretete legyen. Amilyen volt élete, olyan volt halála is. Isten szent akaratában megnyugodva, a haldoklók szentségeivel megerősítve adta vissza nemes lelkét Teremtőjének. Özvegyén kívül 4 gyermeke s számos rokoni s az egész község kísérte ki utolsó útjára a zalátnai róm. kath. temetőbe. A főbányahivatal nevében Csik Ignác bányatanácsos, a hívek nevében pedig, kiknek oly szép és nemes példát adott életével. Rakk József plebános bucsuztatta el. Elbucszunkunk tőle de nem örökre, hanem a jobb hazában leendő vizontlátásra. Máthé István bányavidéki főesperes által, dr. Péter Antal és a helybeli plebános segédlete mellett történt beszentelés után e hó 18-án délelőtt fél 9 órákor temettük el.

Ismereterjesztő előadások. Csikszere-dán a r. kath. főgimn. tornacsarnokában f. hó 18-án szép számú közönség jelenlétében Filep Jucika az ujjab magyar lira több remekét mutatta be az írók működését méltató pár találc megjegyzés kíséretében. Kádár Ferenc tanár pedig a görög építézet történetét ismertette vetített képek kíséretében. Mindkét előadás mindvégig lekötötte a hallgatók figyelmét. A legközelebbi előadás e hó 25-én lesz, amikor Venczel József tanár a léghajózásról, dr. Sándor Gábor ügyvéd az arany és ezüst valuta gazdasági értékéről fog értekezni.

Budapest, VIII., Horánszky-utca 20. sz.) Legújabb száma most jelent meg gazdag és változatos tartalommal.

A Regnum Marianum kitűnő gyermek lapjának a Kis Pajtásnak legújabb száma jókedvvel, gazdag tanulásos tartalommal, meleg szeretettel s derült vallásos szellemen köszönt be apró olvasóihoz. Krónikás Nagypó a kövári monostorról mond el megható krónikát. Szecső V. Nyuszi és Fűles kopóságairól mesél. Somorjai Gombos egy havasi kirándulás leírásában a zergék életét ismereti. Világjáró Domokos Dóme sivatagi kalandjait folytatja. Hájás Muki és Árva Rózsa regényfolytatásain kívül a kis pajtások bájos tárlata, sok tréfás apróság s a hihetetlenül gazdag Matyi póstája zárja be aszép illusztrált kitűnő számot. — Egész évi előfizetés — 20 szám és regény-melléklet — 4 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Damjanich-utca 50. sz. alatt van.

A magyar ifjúság várva-várt barátja a Zászlónk szétküldötte már az ország minden részébe januári hírnökét. A lap, mint mindig, ugy most is az egészséges irodalmi lélek piros-pozsgás arculatát mutatja. Ha közleményeit olvassuk, megérezzük, hogy ott tartja kezét a magyar ifjúság pulzusán és érdeklődése lelkesedé- meg a szívét ifju olvasóival. Vezető cik- kében a párisi Pasteur intézet 25 éves ju- bileuma a Ikalmból a labororium e Na- poleonjának életével foglalkozik. Az érde- kes közlemények egész sorozata foglal- kozik mindazon eseményekkel, amelyek a magyar ifjúság érdeklődésének homlok- terében állnak és regényével, elbeszélései- vel, illusztrációival, csak úgy önti ez a ma- gyar ifjúság életében immár fogalom- má vált ifjúság szellemi kincseit. Előfizetési ára egész évre csak 2 korona. Előfizetni lehet: Budapest, VII., Damjanich-u. 50.

Az alkohol a földön. Cholnoky Jenő dr. egyetemi tanár már több mint öt éve vesz részt az alkoholelles mozgalm- ban. Absztinens életmódjával azok közé a kevesek közé tartozik, akik felismerték az alkoholizmus nagy pusztításait és ká- rait s ellene harcot folytatnak. Cholnoky dr. most tanulságos kis füzetet irt, amely- ben a kérdést több új szempontból ismer- teti. Az alkohol a legelterjedtebb bódító mérég, amelynek világtörténelmi jelentő- sége is van népek és birodalmak pusztulá- sában, kulturák megsemmisülésében. Az újkor gyarmatosítások és hódítások leg- főbb eszköze az alkoholos italok voltak; a terjeszkedő európaiak a benszültöttek leigázására, elgyöngítésére és kiirtására mindenüvé magukkal viszik az alkoholt a felvilágosultság, a műveltség és humaniz- mus nagyobb szegényére. A szeszes ita- lok hazánkban is szedik áldozataikat osz- tálykülönbség nélkül. Ezek azok a szem- pontok, amelyek az absztinens egyetemi tanár füzetén végigvonulnak. A füzet az Alkoholelles Egyesületek Országos Li- gájának kiadásában jelent meg, ára 20 fillér. Kapható Politzer Zsigmond és Fiai cégnél (Budapest, Kecskeméti-utca 4.) és minden könyvkereskedésben.

A pap és tanító.

(Pedagógiai szempontok).

Irta: Orbán János.

II.

A tanító nevelői működésének speciális kiviteli módozatait azért említettem fennebb, mert nem akartam a tág keret kényelmességével kapcsolni bele a papot a népnevelés munkájába a tanítóval szem- ben. A teológiai studiumok ide vonatkozó része a legszűkebb határok között is, akár a tárgynak ugyanazon szempontok szerinti összehasonlítását vesszük, akár az utasítások meghatározottságát, akár a gyermeknevelés kivitelére vonatkozó, az iskolában gyakorolt, az iskola elhatárolt- ságával speciálizált szabályokat, mindig födi a tanítóképzőintézetekben nyert en- mü oktatás kereteit. A működési kör pedig az életben mindkettőre nézve ugyanaz: az iskola. A neveléstani ismereteket pedig megszerezte a pap érettségi után akkor, mikor a tanító már nős ember, akkor, mikor a teljesen megérett ész be- látásával az agy produktív dolgozik és invenciója a legmagasabb fokon áll.

Ha csak ezeket állítom, akkor a magasabb perspektívákra vonatkozólag, még semmit sem mondtam. Ezt szüksé- ges igazolnom.

Azok a tankönyvek, melyek a tani- tót a gyermek nevelésre képesítik, az er- kölcös jellem kialakításában, a keresz- tény morált tartják szem előtt. Minden egyes utasítás, mely a gyermeknevelés meghatározott eseteire vonatkozik, a ke- resztény erkölcsstanban leli alapját. És mig az utasításokat megadják addig na- gyon keveset indokolnak. Felhasználnak ugyan egyes lélektani indokokat és hivat- koznak a nagy pedagógusok véleményé- re, de eljárásukat rendszeres indoklás tárgyává nem teszik, amint nem is tehet- tik, mert nagyon jól tudják, hogy ezeknek a nehézségével azon a műveltségi fokon nem küzdhetik meg a tanuló és így inkább csak tekintélyi érvekkel lehet dolgozniok; de az nem is szükséges, mert arra a mű- ködési körre, az anyagot teljesen átfogó tudás nem conditio sine qua non. Ámde ami a tanítóra nézve nem föltétlenül szük- séges, az a papra nézve igen is conditio sine qua non. Az erkölcsi igazságoknak, melyek a neveléstannak is az alapjai, nemcsak a legminuciozusabb részletei ér- deklék teológiai tanulmányaiban, hanem azoknak az igazságoknak lélektani, logi- kai alapjai nála teljesen öntudatosan do- mborodnak ki, neki minden ide vonatkozó kérdésre öntudatos feleletet kell adnia végokaiban is.

És ha megtörténik valamikor, hogy a neveléstani alapjait: az akaratszabad- ságot, a lelkiismeretet, az ideálmust, a helyes önszeretetet, törvényt stb. le akar-

nák rombolni úgy, hogy a mostani neve- léstan alapjainak helytelenségét ész okok- kal is ki akarnák mutatni, az ennek nyo- mában kifejlődő küzdelemben, — papról és tanítóról lévén szó, — mindenesetre a pap venné ki a legnagyobb és leghatéko- nyobb részt, mint aki jobban elmerült azon alapvető tételek ismeretébe és soha sem a tanító. Ime ezek a magasabb pers- pektívák, amelyekről a pap a neveléstani elveket kezeli. Élete pedig a nép és ennek keretében a gyermeknevelésben merül ki, akár iskolai működéséről, akár a szószék- ről, akár a gyóntatószékről, akár a tár- sadalmi szerepléséről legyen szó.

2. A szűkebb értelemben vett nevelés- tani (hodegetikai) összehasonlításunkat itt be is fejezhetjük. Ezen kívül minket köze- lebről a tanítástani (didaktika) elvek érdekelnék, amelyek a tanításnak általá- nos szabályait ölelik fel és minden tárgy tanításánál érvényesek.

A tanítástannak az alapjait a pszichi- kai és logikai mozzanatok képezik. Kül- lönösen a lélektani folyamatok azok, melyek a tanítás módjának egész rendjét megalkotják és az ugynevezett „formális fokok” elmélete is, a lélektani ismereteken épül fel. Ezért a tanítástani szabályai a lé- lektani okokban birják alapjukat egytől- egyig. Ezzel azonban nem azt állítjuk, hogy aki a lélektant tanulta, az egyszer- smind tanítani is tud, hanem csak azt, hogy az ismeretek közlése, a lélektan: általános szabályai szerint történik. A lé- lektan szabályai a tanításra, (ismeretek, fogalmak közlése, megértése, begyakorlá- sa stb.) vonatkozólag rendszerbe vannak foglalva, a lélektani kapcsolatok el van- nak rendezve és megállapítva. Aki ezek- nek ismeretét egyebekkel együtt meg- szerezte, azt nevezzük par excelense tani- tónak. Amik ezeken kívül esnek, azok a tanításban csak ugynevezett „fogások”, mint a szónoklatban is vannak ilyen fogások.

A tanítóképzőben mint szakiskolában, a didaktika megértéséhez szükséges ismeret- tek, mint külön tantárgyak tanítatnak. Ezek arra szolgálnak, hogy a tanítást tel- jesen öntudatosá tegyék a tanítójelölt lelkében. Azonban mindezek dacára álta- lános a panasz minden képzőben, hogy az öntudatoság nagy hiányokat hagy maga után, mert a pszichikai mozzanatok, melyek a tanítás keretében érvényesülnek, nem tudják motiválni a növendékek lel- két. A növendék például a gyakorlati tani- tás folyamán szemléltet is, mert a felügye- let mellett készített tanítástervezet így szabja meg, azt a lélektani indokot azon- ban: „nihil est in intellectu, quod prius non fuit in sensu”, teljesen kikapcsolja agyából és munkáját csak gépiesen vég- zi, pedig a lélektani okok is tanulmánya tárgyát képezték. A didaktikai ismeretek-

nek a szándékolt mértékben való megszerzése miatt azért nem lehetséges, mert azokat a pszichikai ismereteket, melyek a tanítástannak alapjai, olyan korban és oly előtanulmányok után kíséreltek megszerzeni, melyek az egyik legnehezebb tudományág teljes átértéséhez az alapot egyáltalán nem szolgáltatathatják. Ezért is indult meg a mozgalom, hogy a tanítói szakiskolába, csak érettségi után lehessen lépni. Természetesen később, mikor a tanító kilépett az életbe és az ész is érettebb lesz, az öntudatosság mindenestre fejlődni fog, de ez mégis csak féltudás fog maradni.

És ezekkel szemben, itt következik a pap didaktikai szereplése. Bizonyára senki sem fogja feltételezni, hogy a tanító egyház, mely maga is tanítóképzőket állított fel, utnak eresztette volna papjait tanítás birodalmába és ne szerelte volna fel a tanításhoz szükséges utavalókkal. Igenis a pap a didaktikát ép úgy tanulta, mint a tanító. A tanítástani elvek pedig nemcsak a felnőttekre vonatkoztak az ő tanulmányaiban, hanem igenis a népiskolára is, mert az ő kötelessége az összes tantárgyak legnehezebbikét, a hittant tanítani. A didaktikai elvek pedig ugyanazok minden tárgynál, a hittannál ép úgy mint a számtannál és természetrajznál. És ezeket a tanítási szabályokat megtanulta akkor, mikor eszének talaja előre meg volt arra alaposan munkálva, mikor egész öntudatosan tudta magában kialakítani és átérteni a lényegét és össze tudta kapcsolni a gyakorlatot az elmélettel és viszont.

Itt még azonban nem állapodunk meg. A pap azokat a lélektani és logikai ismereteket, melyek a tanítástannak is az alapjai, nemcsak kivonatossan szerezte meg, amennyiben egy tudományra alkalmazhatók, hanem megtanulta részletesen is úgy, hogy azokkal világproblémákat fejtegethessen és tehetségéhez mérten a világnézetek harcába belevihesse. A Stöckel-féle bölcsélet például logikus gondolkodásnak oly hatalmas erdejébe vitte őt, amelyben fát vágni csak azon a műveltségi fokon lehetséges és mikor annak birtokába jutott, mosolyogva képes megoldani azokat az eszméket, fogalmakat, gondolatokat, ideákat, melyek a tanítás keretében is minduntalan felbukkannak. Ezzel természetes nem azt akarom jelezni, hogy ezeket a tanulmányokat az elemi tanítás keretében érvényesíti, csak azt akarom megállapítani, hogy a nevelésben és tanításban a pap sokkal magasabb kiképzést nyert, mint a tanító.

3. A pedagógiának harmadik részét a módszertan (methodika) alkotja. Ez azokat a tanítási módokat állapítja meg, melyek egyes tantárgyak sajátos

természetéhez kell alkalmazni és ezek az elvek csak egy-egy tantárgy tanításában érvényesülnek. E ponton el kell ismerünk azt, hogy a tanító inkább keze ügyében tarthatja az egyes tantárgyak által megkívánt speciális, a tantárgy természetéhez alkalmazkodó elveket, mert ezekre nézve több gyakorlattal rendelkezik.

Ismétlem, hogy elismerem e ponton a tanítók több ügyességét még akkor is, mikor tudom, hogy a hittani tárgyak ((Biblia, bibliai rajz, ének, egyh. történelem, Palesztina földrajza stb.) tanítása methodikailag is ugyanúgy vihető keresztül, mint több profán tárgy tanítása, de nemcsak elismerem, hanem meg is kívánom, hogy ebben több gyakorlattal rendelkezék, amint az orvosnak kötelessége megkívánni, hogy a gyógyszerész az egyes gyógyszerek előállításában, kifőzésében stb. több ügyességgel rendelkezék mint ő, ez azonban csak a több gyakorlattal megszerzett ügyességet bizonyítja a tanítóra nézve, nem pedig a szakértelem hiányát a papra nézve.

Rövid összehasonlításon ezekben tettem meg.

Nem kívántam kisebbiteni a tanítói állás tekintélyét, sem a tanítók szaktudását. Csak azt akartam elérni, hogyha tanítói gyűléseken pedagógiai kérdéstről van szó, ne mondja a tanító a papnak „ne sutor”, amint rám is mondotta, mert akkor nem mond igazat; és hogyha a pap az iskolában mint igazgató, pedagógiai intézkedéseket teszen, ne mondja a tanító, hogy a pap nem értvén a pedagógiához nem teheti, mert akkor nem mond igazat; és hogyha az ifjú tanító urak függetlenkedni akarnak, ne mondják: eezt azért tesszük, mert a pap nem ért a pe-

dagógiához, mert akkor nem mondanak igazat.

Végezetül pedig csak ennyit:

Mióta „a tanítók megnyerték a sedani csatát”, azóta ez a jelszó minden nap járja a világot. Ez nagyon helyes volt akkor, mikor a tanító állás lenézett volt itt különösen Magyarországon, mert az állás értékeléséhez és megbecsüléséhez, az a jelszó is hozzájárult. Ma azonban az ilyen jelszavak ellenkező hatást szoktak elérni.

Régiek étkezése.

A polgári körök étkezése megfelelő arányban volt a „fejedelmi kosztal.” Délben főzelék, amelyhez csak a gazdagok ettek húst, estére zöldség leves, vagy tej. Bor csak akkor került az asztalra, ha nagyon kedves vendég jött a házhoz.

Érdekes, hogy ez egyszerű életmód mellett a háziasszonyok mégis sokkal több gondja és dolga volt, mint ma. Akkoriban ugyanis a kereskedelem még nem volt kifejlődve s az élelmiszerek és italok nagyrészét odahaza kellett elkészíteni. Ez faluhelyen még ma is sok helyütt így van, de akkoriban például a nagyvárosokban sem volt ritkaság a disznóölés. Az ezzel járó multság — disznótör — a nyílt utcán zajlott le, ahol boldog-boldogtalant meghívták a kolbászlevesre. Ez különben a téli idők legnagyobb multsága, amelyre heteken át nagyban készült a gondos háziasszony. A család tagjai, a rokonok s a jóbarátok a konyha hatalmas takaréktüzhelye körül gyűltek össze, hol még a legelőkelőbbek is résztvettek a kolbászleves elkészítésében, a sonkák füstre akasztásában s a lakmározásban. Bécsnek volt például olyan háza, amely előtt az év bizonyos napjain több százan gyűltek össze, hogy a disznótör maradványából lakmározzanak. A gazdagabb családok a füstölt marhahúst is hordószámra tették el, mert száz évvel ezelőtt még nem lehetett csak egy a mézarszékből felhozatni „hamar egy kiló vesepecsenyét.

A kisebb városokban pékműhely is a ritkaságok közé tartozott. A kenyeret ott-hon sütötték, többnyire maguk a háziasszonyok s ha valami rendkívülit kellett csinálni, akkor minden községben volt egy vagy két szakértő, aki úgy járt a házakba, mint ma a varrónők. A szárazkenyér különben a napi táplálék jelentékeny részét tette ki. A vajaskenyér a hallatlan luxusok közé tartozott, kalácsot pedig csak nagy ünnepekkor alkalmával ettek az emberek.

A gyermekek nyálánságai a szyrupkenyerek voltak, ami ma már egészen kiment a divatból.

Fontos szerepe volt a hus konzervá-

A Kathreiner-féle Kneipp malatákávé, ez az egyedüli tökéletes kávépótszer, helyes elkészítés mellett ép oly kitűnően ízlik, mint a bakkávé.

Csak jó tejjel és kevés cukorral a valódi Kathreiner mintaszerű ital.

Aki részletekben kíván tájékozódni, az írjon a Kathreiner-féle Kneipp malatákávé gyártó részvénytársaságnak, Wien, I., Annagasse 8.

lása mellett a gymölcs és zöldségfélék eltevésének is, amit üzletekben sehol sem lehetett kapni. Persze a zárt bádogszelenecékben való légmentes konzerválás művészetét akkor még csak nem is sejtették. Káposzta, bab, uborka s a gyümölcsfélék megőrzésére csak az ecetet s a cukrot ismerték. Az asszonyok büszkesége aztán az volt, hogy kinek van több „dunsztos üvegje” a kamrában és a pincében.

Bölcsességüket a gazdaasszonyok rendszeren egy a nagyszüleiokről rájuk maradt kézírásos szakácskönyvből merítették. Ezeket a 20–30 oldalas könyveket — ma a legolcsóbb szakácskönyv is 100 nyomtatott oldal — úgy őrizték az anyáink, mint a szentséget. Még a legjobb családok sem tartottak egynél több cselédet s az asszonyok maguk dolgoztak a másik cseléd helyett. A hét legfontosabb napja a szombat volt, a mikor „nagy takarítást” csináltak a polgári családoknál s ilyenkor nem volt főzés, hanem csak kávétt ettek délre is.

Látnivaló, hogy ma sokkal jobban, egészségesebben és kényelmesebben élnek még azok az asszonyok is, akik egészen a háztartás gondjainak szentelik magukat.

FRANCIA **OLASZ** **NÉMET** **ANGOL**

VILÁGNYELVEKET

MEGTANULHATJA **tanító nélkül**

SCHIDLOF D. 1000

MÓDSZERÉVEL

AZ EGYES NYELVTANOK 10 FÜZETBEN TELJESÉKA 60F

DISZES VASZONMAPPABAN

EGYBEGYÜJTVE 2K

KAPHATÓ:

SCHÄSER FERENCZ

papírkeresk. Gyulafehérvár.

Pályázat.

Zabola róm. kath. főokhittközség egyháztanácsa a megüresedett kántori állásra február hó 7-ig pályázatot hirdet. Összes jövedelme különböző forrásokból, stólával együtt 1015 korona, 3 szoba, konyha és kamrából álló uri lakás, melléképületekkel és fél holdnyi kerttel. Kötelességei díjlevél szerint. Próba és választás február hó 8-án délután. A próbán megjelent és kinevezettnek uti költségére 20 koronát ad az egyháztanács. Pályázhatnak tisztán kántori oklevéllel bíró egyének vagy ifjabb kántori oklevéllel bíró nyugalmazott tanítók. Felszerelt kéresek az imecsfalvi (Háromszék megye) róm. kath. lelkészi hivatalhoz küldendők. Az állás azonnal elfoglalandó.

Egyháztanács.

Pályázat.

Alolirott iskolaszék a tusnádi községi iskolánál megüresedett férfi tanítói állásra pályázatot hirdet az 1913. évi XVI. t.-c. követelményeinek megfelelő javadalmazással.

Tanítói kötelességei mellett segéd kántori teendőket is kell teljesítenie, külön díjazással.

Pályázati határidő 1914. február 10. Pályázatot az iskolaszék elnökének küldendő.

Tusnád, (Csikm.) 1914. január 22.

Iskolaszék.

Püspöki Lyceumi Könyvnyomda

Könyv- és papírosnagyház,
könyvkötészet, tömöntőde
GYULAFEHÉRVÁR.

Mindenmü nyomtatványok a modern igényeknek megfelelően. Minden — bárhol és bárki által hirdetett könyv, zenemü vagy folyóirat általunk eredeti áron beszerezhető. Árjegyzék és költségvetés ingyen! A ftd. papság részére 10% árkedvezmény.

Teljes irodaberendezések modern amerikai rendszerben.

Ajánlja dúsan felszerelt raktárát mindenmü irodai cikkekben, író- és fogalmazvány-papírosokban, stb.

Egyházi nyomtatványok: mindig raktáron vannak és azonnal szállíthatók. Katolikus imkönyvek, rózsafüzérek, szentképek és mindenmü devociónális cikkek. Készít mû- és ujságnomást különös versenyképes árban.

Naponta
friss
élesztő!

LABUD JÓZSEF

(ezelőtt özv. Lakner Antalné)
GYULAFEHÉRVÁR, NOVÁK FERENCZ-TÉR
(a városháza szomszédságában.)

Sütőde és lisztraktár

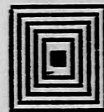
Ajánlom elsőrendü friss süteményeimet, u. m. tejes és vajás kiflit, sós kiflit, sós fonotát, kalácsot, továbbá fehér, barna és félbarna kenyereimet. Dusan felszerelt **lisztraktáromban** házi kenyérnek való legjobb minőségü lisztjeimet, melyek kizárólag csakis a hirneves Neumann Testvérek cég aradi gőzmalma örleményei.

Naponta
2-szer
kenyér-
sütés.

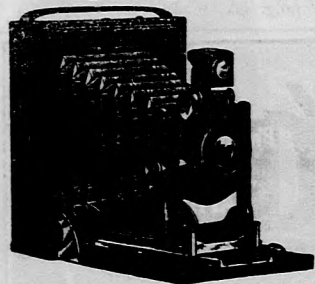
Megbízható kath. cég!

Ruzsinszky Béla

oltárépítő
PÉCS, Tábor-utca 4. sz.

Fényképészeti kellékek és gépek

eredeti
gyári
árban.

finomabb
kivitelü
gépek
havi rész-
leffize-
tésre is
kaphatók

Schäser Ferencz

GYULAFEHÉRVÁRT,
önyv- és papírkkereskedésében.

Géperőre berendezett műintézetében olcsón készít bemutatott rajzok szerint oltárt, szószéket, padokat stb. Szállít teljes templomberendezést és elvállal régi oltár és szószék aranyozását és szobrok színezését.

HINGER JÓZSEF

asztalos mester Gyulafehérvár.
Széchenyi-utca 10. szám (saját ház),
a fickeli-féle vasraktárral szemben.

Tervrajzok
díjtalanul
készíttetnek

**Készít: épület munkát, festett, mas-
sív,ournéros butormunkát, portále
és boltberendezést, ugyszintén ja-
vításokat is elfogad. Szállít és lerak
tölgy és bükkparkettát. Árjegyzék
szerint irodai, vendéglői és ebédlő-
székeket, tükröket méret szerint.
Raktáron tart minden fajta fakopor-
sókát is. Szolid árak.**

Lelkiismer-
etes pontos
kiszolgálás.

8* 4-52

Templomok, oltárok, szószé-
kek festését és aranyozását
elvéllalja a legjobb kivitelben és
jútányos árban

URBÁNSZKY FÜLÖP műfestő
KOLOZSVÁR, Sörház-u. 2.

Költségvetést, új tervek készítését díjtala-
nul elvéllalom. 13-33-52

17. szám.

Borromäus

miseruhák az öt résszel, puha béléssel
félselyem

damasztból, paszomántból készített kereszt-
tel, selyem himzett I. H. S.-sel,

arany paszománttal . . . Kor. 30.—
Selyem paszománttal . . . Kor. 35.—
Bársonyból ugyanannyiba kerül bármely
szinben.

Aransyárga, selyemmel átszővött betéttel
készítve arany paszománttal . . . Kor. 48.—
Selyem paszománttal . . . Kor. 50.—

A betét selyemmel díszesen himezve, arany
paszománttal . . . Kor. 65.—
Selyem paszománttal . . . Kor. 68.—
Négyszeresen aranyozott paszománttal 78.—
Valódi arany paszománttal . . . Kor. 100.—

Más egyházi ruhák és szerek nálam
rendkívül olcsón szerezhetők be. Ne
vegyen addig semmit, míg tölem aján-
latot nem kért.

Régi miseruhákat 10.—, 15.—, maximum 20.— koronáért kitűnően
javítok s még 5—6 évig használható lesz.

Zászlók, Baldachinok, gyertyatartók, Pacificalék, kelyhek, szent-
ségtartók, stb.

Kelyhek 21.— koronáért írásbeli jótállás mellett aranyozok.

Ha bármily egyházi ruha vagy egyházi szer nem volna megfelelő,
visszaveszem. 3* 4-52

Szab Aurél Budapest-Kelenföld
egyházi ruha és reverenda készítő műhelye.

Fleischer János

(Keresztény katolikus cég.)

egyházi ruha és reverenda szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a
legjobb szabású, minőségű és finoman
kidolgozott reverendák és címádák,
papi civil öltönyök előállítására.
Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztembe. **Mindenemű
egyházi ruhák:** casulák pluvialék velu-
mok, baldachinmok, minisztráns ruhák
zászlók, lobogók, karingek, álbák, ke-
helyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre sem
Bécsbe menni. Üzletem **versenyképes**
minden pesti vagy bécsi céggel úgy
szabással, mint ár és minőség tekinté-
tében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón
és jól eszközöltetnek. 11-33-52

Költségvetés és árjegyzék ingyen!
Személyesen is megjelenek!

16* 4-52

Réz és vasbutorok, háló, ebédlő, kór-
házi és kerti berendezések, sodrony-
ágybetétek, kocsitülések, lószőr és af-
rik madraok, dívánok, rézkarnisok,
ablak-róletták, redőnyök, mosdóasztal
és mosdó-készletek, szoba kloszet, fa-
és széntartók, kályhaellenzők, tüzelő-
készletek, ruha-fogasok, patkány és
egérfogókat legjútányosabban szállít:

GARAI KÁROLY

RÉZ- ÉS VASBUTOR KÉSZÍTŐ

ÁRAD

JÓZSEF-FÓHERCEG-U. 11. 5* 4-52

Katolikus családok lapja!

„ÉLET”

Képes heti folyóirat. Előkelő színvonalon
szerkesztett szépirodalmi képes lap.
Nem hiányozhatik egyetlen katolikus
intelligens család asztaláról sem. Szer-
keszti jeles katolikus írók gárdája élén
Liszóf Alajos. Előfizetési ára egész évre
20 kor., félévre 10 kor., negyedévre 5
kor. — Szerkesztőség és kiadóhivatal
Budapest, VII., Damjanich-utca 50. Jó
lélekkel ajánljuk a változatos tartalmu,
aktuális képekben gazdag folyóiratot
közönségünk figyelmébe s támogatásába.

Fiu- és leány polgári, tanítóképző-inté-
zeti **magánvizsgálatra** előkészít
s tanulásban segédkezést nyújt **Kéz
Andor** polg. isk. tanár. 13* 1-1

Fényképezési cikkek és kellékek besze-
rezhetők Schäser Ferencnél Gyulafehérvár